

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877. Andra Kammaren. N:o 32.

Onsdagen den 11 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Föredrogs Herr R. Ehrenborgs i Kammarens senaste sammanträde bordlagda motion N:o 143, angående en underdånig skrivelse derom att vissa docenter vid öfvergång till elementarläroverkets tjänst måtte få tillgodoberäkna sig högst fem år af den tid de deltagit i undervisningen vid universitetet.

*Angående
remiss af
motion.*

Ordet begärdes af

Herr Nils Larson, som yttrade: Då den nu föredragna motionen väcktes, upplästes af densamma icke något annat än den så kallade klämman. Motionens innehåll i öfrigt är derföre för mig alldeles obekant. Af hvad klämman innehöll, förekom det mig dock som skulle motionären åsyfta en slags rubbning eller komplettering af ett beslut, som Kammaren angående en punkt under åttonde hufvudtiteln redan fattat. Om så är förhållandet, anser jag, att motionen icke kan till behandling upptagas vid samma riksdag, som nämnde beslut af Kammaren fattats, och hvilket beslut äfven torde vara Riksdagens, enär Första Kammaren, enligt hvad jag hört uppgifvas, i den meranämnde punkten beslutat lika med denna Kammar. Emellertid anhåller jag nu om uppläsande af motionen i dess helhet; förbehållande mig rätt att åter få ordet, om jag efter uppläsningen skulle finna mig föranlåten att begära det.

Enligt Herr Nils Larsons begäran lät Herr Talmannen uppläsa den förevarande motionen i dess helhet, lydande densamma sålunda:

Sedan Riksdagens båda Kamrar nu mera i hufvudsak bifallit Kongl. Maj:ts till innevarande Riksdag afgifna proposition angående ombildande af adjunktsinrättning vid universiteten, samt dervid bland annat medgifvit att "innehafvare af docentstipendium må, i händelse han öfvergår i elementarläroverkets tjänst, för bestämmande af lönegrad räkna sig till godo högst fem år af den tid han deltagit i undervis-

Angående
remiss af
motion.
(Forts.)

ningen vid universitetet“, så vill jag, i syfte att äfven under närvarande förhållanden och inom begränsningen af nu befintliga tillgångar någon ökad garanti må vinnas för att unge begåfvade män må genom möjligaste utsigt till befördran blifva åt det vetenskapliga lärareyrket bibehållne, härigenom och med hänvisning till de skäl, som vid bemälda ärendes behandling blifvit af mig och andra ledamöter i Andra Kammaren anförda, vördsamt föreslå,

att Riksdagen må i underdånig skrifvelse uttala såsom sin mening, att tillgodoräknande för akademisk docent, vid hans öfvergång i elementarläroverkets tjenst, af högst fem år af den tid han deltagit i undervisningen vid universitetet må medgifvas jemväl för de docenter, hvilka icke innehaft docentstipendium men dock ådagalägga sig hafva vid universitetet utöfvat läreverksamhet såsom universitetslärare.

Stockholm den 9 April 1877.

Rich. Ehrenborg.

Derefter lemnades ordet ånyo till

Herr Nils Larson, som då anförde: Så vidt jag af motionens applåsning kunnat finna, innehåller motionen ingenting som enligt min uppfattning berättigar den till behandling vid innevarande Riksdag. Jag förmodar, att motionären stödt sin förmenta rätt till motionens afgifvande på den bestämmelsen i Riksdagsordningen, att man under hvilken tid som helst af Riksdagen eger rätt att väcka motioner, som äro omedelbart föranledda af ett inom Riksdagen redan upptaget ärende samt att den af honom berörda frågan är upptagen i Kongl. Maj:ts proposition till innevarande Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att denna Kongl. proposition aflemnades till Riksdagen samma dag som Riksdagen öppnades på rikssalen. Motionären har således haft den i grundlagen bestämda motionstid af tio dagar derefter, för att bereda sig på hvad han i anledning af den Kongl. propositionen kunnat anse sig i motionsväg böra göra. Då emellertid motionären icke begagnat sig af den tid, som för sådant ändamål stått honom öppen, kan jag för min del icke lemna min röst för motionens remitterande till Utskott, utan anser att den icke bör till vidare behandling upptagas.

Herr Ehrenborg: Jag hade verkligen hoppats, att den öfverraskande betänklighet, som den ärade talaren på jemtlandsbänken framställt mot remiss af min motion, skulle hafva blifvit häfd, sedan på hans begäran motionen nu blifvit uppläst och han således fått fullständig kännedom om dess innehåll. Men då så icke är förhållandet, får jag först och främst förklara, det Herr Nils Larson alldeles missat sig i sin förutsättning, att jag skulle hafva stödt min rätt att aflemna denna motion samt få densamma till vederbörligt Utskott remitterad på det af honom åberopade stadgandet i Riksdagsordningen. Jag har nemligen visserligen blifvit af det nyss fattade beslutet för-

anledd till motionens afgifvande, men dermed alldeles icke behöft åberopa samma beslut såsom något *stöd* för min rätt att hur sent som helst under Riksdagen väcka förslag om underdånig skrifvelse i afseende på lönetursberäkning för *sådana* docenter, hvilkas ställning icke alls blifvit af Kongl. Maj:t och Riksdagen i det fattade beslutet vidrörd. Dertill må man framför allt lägga märke till att motionen icke, såsom Herr Nils Larsson i sitt anförande antydde, innefattar något upprifvande af nämnda beslut. Kongl. Maj:t framlade icke uti statsverkspropositionen något förslag annat än i sammanhang med det anslag, som begärdes. Anslaget afsåg icke de docenter, hvilka icke erhålla docentstipendier, utan endast dem som få dylika stipendier. Nu begär jag i min motion blott, att Riksdagen skall hos Kongl. Maj:t framställa såsom önskvärdt eller såsom sin mening uttala att det synes Riksdagen rättvist och för vetenskaperna gagnande att äfven de docenter, hvilka icke innehafva stipendier, erhålla rätt att vid inträde i elementarläroverkets tjänst få beräkna sig till godo högst fem år utaf den tid, de egnat åt universitetet. Motionen innehåller ingenting annat. Ett beslut i enlighet med motionen behöfver ock icke inverka på statsregleringen. Ur den synpunkten kan motionen således icke anses för sent väckt. Skulle den kunna tänkas i någon mån inverka på statsregleringen, så vore det endast i den delen, som angår lärarnes vid elementarläroverken uppflyttning i högre lönegrad. Men det är en omöjlighet att redan 1878 någon till elementarläroverk öfvergången docent skulle hinna förvärfva sig rätt till tjensteårsberäkning i egenkap af f. d. universitetslärare. Den förmån, hvarom min motion handlar skulle endast utgöra ett särskildt tillägg till nyssnämnda beslut i ändamål att befrämja vetenskapliga studier och för att under den möjligast längsta tid kunna för universitetet bibehålla yngre, om vetenskapen välförtjente män. Genom bifall till motionen skulle frågan om bemälda rätt till tjensteårsberäkning för samtliga docenter komma i ett sammanhang uti den förordning eller reglering, Kongl. Maj:t i afseende derå kan komma att besluta.

Det är icke någon lätt sak att försöka bemöta den ärade talares erkända auktoritet och stora erfarenhet, hvilken här framställt yrkandet, att Kammaren måtte förvägra remiss af min motion. Men för mig åtminstone är det klart, att denna icke i ringaste måtto innefattar något försök att upphäfva ett af Kammaren redan fattadt beslut och att Kongl. Maj:t ej heller haft någon anledning att föreslå hvad jag föreslagit, enär med Kongl. Maj:ts förslag endast afses ställande till hans disposition af en viss anslagssumma för ett visst uppgifvet ändamål och på vissa villkor.

Jag anhåller om proposition på motionens remitterande till det Kammarrens Tillfälliga Utskott, som handlagt öfriga i Kammaren väckta motioner rörande undervisningsväsendet.

Herr Axell: Ehuru jag hyser mycket starka sympatier för motionärens syfte måste jag dock ovillkorligen förena mig med Herr Nils Larsson i hans yrkande, att den väckta motionen icke må föranleda till vidare behandling. Jag kan nemligen icke fatta, och har icke

Angående
remiss af
motion.
(Forts.)

heller blifvit genom den ärade motionärens anförande upplyst derom, huruledes det faktum att en Kongl. proposition blifvit af denna Kammare gillad och antagen, kan innefatta tillräcklig anledning till att utsträcka motionstiden utöfver den gräns Riksdagsordningen utstakat. Jag instämmer således med Herr Nils Larsson och yrkar afslag å remissyrkandet.

Herr Stråle: För yrkandet om afslag å Herr Ehrenborgs motion finnes i grundlagen icke något hinder. Men här är det fråga om huruvida motionen kan remitteras till Utskott eller icke. I det hänseendet tillåter jag mig säga att, utan afseende å *motiveringen*, som enligt min uppfattning en motionär har rättighet att göra hurudan han vill, torde det vara endast den *motion* han väckt, som bör prövas vid afgörandet af frågan huruvida remiss må ske eller icke. Utan afseende å motiveringen eller motionens blifvande öde torde det vara den *begäran* motionären framställt som bör prövas, och så vidt jag kan läsa innehåller motionen ingenting annat än en anhållan att Riksdagen ville för Kongl. Maj:t uttala sin mening i förevarande fråga. I motionen är icke fråga om något anslag. Motionen kan således icke blifva föremål för handläggning af ständigt Utskott. All åtgärd som Riksdagen kan egna motionen är således att hänvisa henne till tillfälligt Utskott. Och att så beskaffade motioner som denna kunna ända in i Riksdagens tolfte timma väckas och behandlas, synes mig tydligen framgå af 55 § Riksdagsordningen.

Det är sagdt och till och med i motiveringen till motionen antydt, att Riksdagen redan skulle fattat något slags beslut i frågan. Jag vågar bestrida detta, så mycket heldre som vid behandlingen af den del af åttonde huvudtiteln, som afsåg docentstipendierna, det tydligen uttalades att det då icke var fråga om andra docenter än dem som hade stipendier. Således hafva efter min uppfattning Riksdagens Kamrar *icke* fattat beslut i denna sak. Af detta skäl och då i motionen endast är fråga om att aflåta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, synes mig remiss till vederbörligt Utskott icke kunna förnekas. Vill Kammarerna åter helt och hållet afslå motionen, så är den också dertill fullt berättigad. Jag vill icke yttra mig om befogetheten deraf, utan jag har endast velat uttala den åsigtigen att motionen grundlagsenligt *kan* hänvisas till tillfälligt Utskott.

Herr Linder: Oafsedt att denna motion kan synas hafva framkommit under en något långt framskriden tid af riksdagen och oafsedt att den kan synas i någon mån stå i beröring eller ega sammanhang med något som under riksdagen förut förekommit, så innehåller dock det yrkande, hvilket i motionen framhålles, icke någonting, som är hänförligt till 1:sta mom. i 55 § Riksdagsordningen, utan är helt och hållet att subsumera under 2:dra mom. i samma §, der det heter: "i ämne, som icke tillhör ständigt Utskotts behandling, kan motion, så länge Riksdagen är samlad, framställas". Grundlagsenligt kan motionären således icke förmenas att framlägga sin motion. Hon innehåller ett önskemål och är följaktligen, om Kammarerna beslutar dess

remitterande, icke att remittera till ständigt, utan till icke ständigt eller tillfälligt Utskotts behandling. På grund häraf och af de skäl som af en talare på stockholmsbänken förut anförts anser jag motionen icke kunna supprimeras.

Herr Nils Larson: Ett par föregående talare hafva åberopat den bestämmelsen i Riksdagsordningen att under hvilken tid som helst under Riksdagen kan väckas motion, som tillhör tillfälligt Utskotts behandling. Att så är fallet kan väl ingen tro vara för mig obekant. Men jag vill mot deras påstående invända att det då förutsättes, att motionen icke må stå i strid mot eller afse att rubba ett förut under Riksdagen fattadt beslut. Med denna motion är dock förhållandet, att den afser att ändra ett af båda Kamrarne redan fattadt beslut. Ty, mina Herrar, i den punkt af Åttonde hufvudtiteln, hvarom jag förut talat, har Riksdagen beslutat att endast de docenter, som innehafva stipendier, må, i händelse de öfvergå i elementarläroverkets tjänst, för bestämmande af lönegrad, räkna sig till godo högst fem år af den tid de deltagit i universitetsundervisningen. I anledning af de yrkanden, som under diskussionen i denna fråga af åtskilliga talare gjordes, har Riksdagen emellertid icke funnit skäl att utsträcka den ifrågakomma tjänstårsberäkningen äfven till de docenter, som icke skulle komma i åtnjutande af stipendier. Den ifrågavarande motionen står således i strid med hvad Riksdagen i frågan redan pröfvat och beslutat. På grund af sitt redan fattade beslut kommer Riksdagen naturligtvis att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilken skrifvelse i öfverensstämmelse med den Kongl. propositionen kommer att innehålla, att endast de docenter vid universiteterna, som åtnjuta stipendier, skulle, i händelse de öfvergå i elementarläroverkets tjänst, för bestämmande af lönegrad få räkna sig till godo fem år af deras tjänstgöringstid vid universitetet. Men andra docenter skulle deremot icke få göra detta. Nu afser motionen, att äfven docenter som icke äro stipendiater skulle få tillgodoräkna sig sådan tjänstgöring. Riksdagen skulle följaktligen, om motionen blefve af Riksdagen bifallen, framkomma med en annan skrifvelse, som i det ifrågavarande hänseendet skulle vara af annat innehåll än den nyssnämnda skrifvelsen rörande regleringen af utgifterna å Åttonde hufvudtiteln.

Jag kan således icke annat än fortfarande vidhålla min mening, att någon remiss af motionen icke bör ega rum.

Herr Key: Hvad motionen i och för sig beträffar, så får jag säga att jag för min del icke kan instämma i dess syfte. Jag anser det nemligen orimligt att en docent, som väl en tid meddelat undervisning vid universitetet, men sedan under ett, två eller flera år uppehållit sig utom universitetet, i Stockholm eller på något annat ställe och sysselsatt sig med helt andra, t. ex. industriella göromål, det oaktadt skulle få, om han öfverginge i elementarläroverkets tjänst, beräkna sig till godo viss tid för sin förmenta tjänstgöring vid universitetet. Detta hvad angår innehållet af motionen.

I afseende å den formella behandlingen af densamma, synes det

Angående
remiss af
motion.
(Forts.)

mig vara alldeles klart att motionen *antingen* skall tillhöra ständigt eller tillfälligt Utskott. Skall den tillhöra ständigt Utskotts behandling, så kan den icke remitteras. Den skulle i så fall hafva blifvit väckt inom motionstidens slut. Den afser nemligen, förutsatt att den skulle anses tillhöra ständigt Utskotts behandling, en fråga på 8:de hufvudtiteln, rörande hvilken Riksdagen mottagit Kongl. Maj:ts proposition redan före motionstidens början. Deremot tror jag för min del, att, då motionen blott innehåller ett förslag till en skrifvelse till Kongl. Maj:t, den bör behandlas af tillfälligt Utskott, och i detta fall har motionären ock rätt att få motionen upptagen, Kammaren dock alltid obetaget att, om den så vill, nu genast afslå densamma. Frågan är således i korthet den: tillhör motionen ett ständigt eller tillfälligt Utskotts behandling? Anser man motionen böra tillkomma ständigt Utskotts behandling, så måste den slopas. Anser man åter att motionen bör behandlas af ett tillfälligt Utskott, så eger motionären rätt yrka remiss, men Kammaren att derom besluta ja eller nej.

Herr Torpadie: Jag måste bekänna, att jag icke kan fatta de betänkligheter, som här blifvit uttalade mot remiss af Herr Ehrenborgs motion. Då motionären endast väckt förslag om aflåtande af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, synes det mig vara alldeles klart, att motionen är af beskaffenhet att böra behandlas af Tillfälligt Utskott. Men i så fall är det af Herr Linder åberopade grundlagsstadgande tydligt nog, så mycket hellre som jag icke kan se att man genom ett bifall till motionärens yrkande skulle rubba det beslut, som Kammaren fattat i en annan väl likartad, dock icke enahanda fråga.

Jag förenar mig i yrkandet om motionens remitterande till Tillfälligt Utskott.

Herr Rubenson: Att jag icke delar Herr Keys åsigt om det oberättigade i motionärens framställning torde vara klart deraf att jag vid behandlingen af Kongl. Maj:ts proposition i ämnet tog mig friheten fästa uppmärksamheten å behöfligheten af en sådan bestämmelse, som den motionären föreslagit. Det oaktadt hade jag helst sett om motionen icke nu blifvit väckt, ty jag tror att det kunnat vara skäl att dessförinnan något tänka på en eller annan närmare bestämmelse eller ett och annat vilkor för att möta den invändning, som ur principiell synpunkt kan uppställas mot en obegränsad rätt för ifrågavarande docenter att vid öfvergång i elementarläroverkets tjänst beräkna sig till godo viss tid af deras tjänstgöring vid universitetet. Oaktadt jag sålunda helst sett att motionen vid innevarande riksdag icke blifvit väckt, utan att motionären dermed dröjt till nästa riksdag, så förefaller det mig dock ganska egendomligt, att man vill vågra remiss å densamma. Det är alldeles naturligt att motionen tillhör tillfälligt Utskotts behandling; och detta har Herr Key ock nyss visat. Nu har man emellertid invändt såsom skäl för att motionen icke skulle kunna remitteras till ett tillfälligt Utskott, att den skulle äsyfta en ändring i ett af Riksdagen redan fattadt beslut. Äfven om så skulle vara händelsen, ser jag deruti icke något lagligt skäl

för att vägra remiss å motionen. Men jag vill bestrida, att motionen förutsätter en dylik ändring. Hvilka skäl har man då åberopat för ett sådant påstående? Jo, att Riksdagen beslutat, att endast de docenter, som innehafva docentstipendier, skulle ega rätt att tillgodoräkna sig den ifrågasatta tjänstgöringstiden. Om Riksdagen hade fattat ett sådant beslut, skulle det anförda förhållandet verkligen ega rum. Men detta är ingalunda fallet. För så vidt jag förstår, har Riksdagen nämligen icke beslutit, att någon tjänstårsberäkning ej skall komma i fråga för de docenter, som icke hade stipendier, ty dit hörande punkt af Stats-Utskottets utlåtande angående åttonde hufvudtiteln afsåg endast de docenter som hade stipendier. Om dem som icke hade några sådana var då alldeles icke någon fråga. Således kan man väl icke gerna påstå att, då det nu är fråga om att åt docenter, som icke hafva docentstipendier, bereda samma fördel som åt docentstipendiaterne, man derigenom handlar emot riksdagens ifrågavarande beslut. Ty detta beslut gälde, som sagdt, endast docenter med stipendier. Beträffande de öfriga har icke något beslut af Riksdagen fattats.

På grund af hvad jag nu haft äran anförda hemställer jag, att motionen måtte förklaras vara af natur att tillhöra tillfälligt Utskott.

Herr Ehrenborg: Jag är nog lycklig att kunna erinra den talare, som först motsatte sig att min motion skulle på vanligt sätt behandlas, nämligen Herr Nils Larson, att det i hans sista yttrande begagnade kärnargument, på hvilket han stödde sin framställning, hvilade på en alldeles oriktig förutsättning om innehållet af det utaf honom åberopade Riksdagens beslut. Han sade nämligen, att Riksdagen beslutat "att *endast* innehafvare af docentstipendium" skulle få beräkna lönetur vid öfvergång till elementarläroverk. Men ett sådant "endast" finnes icke i Riksdagens beslut. I Litt. d) af punkten 5 i Stats-Utskottets betänkande N:o 21 står blott "att innehafvare af docentstipendium må etc." Det var ock den enda fråga, som då förelåg i sammanhang med bestämmandet af penningbeloppet och anslagsfrågan. Det argument, på hvilket Herr Nils Larsson i sitt sista anförande stödde sitt yrkande om afslag å motionen, förfaller sålunda helt och hållet.

Hvad beträffar sjelfva saken, så torde det vara något för tidigt att nu inlåta sig på densamma eller ingå i något bedömande huruvida motionen är öfverflödig eller icke. Den frågan är icke heller nu föredragen, utan endast huruvida motionen grundlagsenligt är att förklara tillhörande Tillfälligt Utskotts behandling, eller icke. Då Kammaren hittills visat en sådan liberalitet i afseende på remiss af motioner, att jag sällan hört att Kammaren på grund af en motions mer eller mindre befogade eller goda innehåll vägrat remiss, så hoppas jag att en sådan icke heller måtte vägras å min motion. Den ena efter den andra af Kammarens ledamöter hafva väckt motioner, någon gång till och med innefattande yrkanden om reformer, som redan varit vunna; och dock hafva nästan alla remitterats utan att någon röst höjts deremot.

*Angående
remiss af
motion.
(Forts.)*

*Angående
remiss af
motion.
(Forts.)*

Hvad beträffar frågans formela sida, så har blifvit sagdt af en talare på stockholmsbänken, att jag i motionen skulle hafva yttrat att beslut i den fråga motionen afser redan skulle vara fattadt. Tvärtom; jag har deruti tydligen angifvit, att i den frågan har Riksdagen icke fattat något beslut alls. Den ärade talarens yttrande beror således på missuppfattning af motionens innehåll.

Jag anhåller fortfarande, att Kammaren må anse motionen tillhöra Tillfälligt Utskotts behandling.

Herr Carl Ifvarsson: Jag beklagar blott att, då motionären ansett detta ämne af så stor vikt, han icke förut derom väckt motion under Riksdagens lopp. Vi veta nemligen alla, att det nu icke torde vara lång tid kvar för Riksdagens sammanvaro — jag afser nemligen den tid, som i grundlagen är bestämd för Riksdagen att vara tillsammans och behandla förekommande frågor — och vi veta äfven, att det ännu återstår en stor mängd viktiga ärenden oafgjorda, ja, att de mest maktpåliggande icke ännu hunnit afgöras. Det är därför ledsamt att en fråga af så underordnad beskaffenhet som denna skall upptaga så mycket tid som den redan gjort och sannolikt äfven kommer att framdeles göra. Den upptager visserligen också tid, om den nu afgöres; men om den behöfver remitteras till ett Tillfälligt Utskott, så kommer den sannolikt att upptaga ändå mera. Jag anser därför motionen icke vara af beskaffenhet att så sent på Riksdagen böra föranleda remiss till något Utskott.

Hvad beträffar det formela i saken, så om man aktgifver på hvad som i dylika frågor inträffat under de föregående riksdagarne, kan verkligen tvekan uppstå om frågan tillhör Ständigt eller Tillfälligt Utskotts behandling. Det har nemligen inträffat under föregående riksdagar att man den ena gången fäst sig mera vid formen, den andra åter mera vid sjelfva innehållet. Fäster man uppmärksamheten endast på det formela i motionen, så måste medgifvas att det rigtiga är att motionen tillhör Tillfälligt Utskott. Fäster man deremot mera afseende på motionens innehåll, så är det sådant att motionen måste tillhöra Stats-Utskottet. Dertill kommer att det kunde vara tvifvelaktigt, om icke denna fråga redan är afgjord genom ett föregående Riksdagens beslut. Riksdagen har nemligen redan beslutat, att innehafvare af docentstipendium skola hafva rätt att beräkna lönetur då de öfvergå till elementarskolorna efter att hafva verkligen tjänstgjort i vissa år vid universiteten. Frågan kan således synas för hvar och en ganska tveksam. Jag nekar icke till densamma företrädesvis synes mig höra till Stats-Utskottets behandling; men då jag hyser mycket liberala åsichter i detta fall, vill jag icke att man skall vägra proposition på frågans upptagande till behandling, då detta icke är alldeles nödvändigt. Till följd häraf tror jag att det vore bäst att nu genast upptaga frågan till afgörande och afslå motionen. Just därför anser jag det icke vara nödvändigt att remittera frågan till Tillfälligt Utskott. Ty på den ståndpunkt frågan nu står bör följderna i alla fall icke blifva annat än afslag på motionärens förslag. Genom att nu besluta öfver motionen skulle man åtminstone vinna

den fördelen att någon tid besparades. Resultatet kan blifva detsamma. Ty om också denna Kammare skulle fatta ett beslut, som står i strid med ett annat vid denna riksdag redan fattadt, så är det dock mycket tvifvelaktigt om Riksdagen i sin helhet kommer att göra det. För att förekomma alltför mycket ordande i denna fråga, hvilken i sig själf är ganska liten, yrkar jag således på nu anförda skäl, att Kammaren helt enkelt måtte afslå motionen.

*Angående
remiss af
motion.
(Forts.)*

Herr Peter Olsson: Jag vill icke yttra mig om själfva den sak, som i den väckta motionen är föremål för behandling, jag vill endast säga att, efter min åsigt, det nu icke är rätta tidpunkten att handlägga denna fråga. Icke heller vill jag uttala mig om det lämpliga eller olämpliga uti att nu väcka en så viktig motion. Skulle jag yttra mig något derom, ville jag endast uttala den åsigten, att det borde hafva kunnat förutsättas vara klart och tydligt, helst för en så kunnig och i det parlamentariska lifvet bevandrad man som motionären, att det vid denna framskridna tid af Riksdagen är temligen sent att komma fram med en sådan motion, helst han väl bör veta att många viktiga frågor ännu återstå att behandla och man icke heller gerna kan förneka att denna fråga står i ett nära sammanhang med en annan, som af Riksdagen redan blifvit afgjord.

Jag vill nu icke vidare fästa mig vid dessa omständigheter, utan endast betrakta frågan ur formel synpunkt. Enligt min uppfattning är motionen i detta hänseende af beskaffenhet, att böra handläggas af Tillfälligt Utskott, motsatsen torde åtminstone vara svår att bevisa.

Under sådant förhållande tror jag — man må ega hvilken föreställning som helst om själfva saken och man må tycka att frågan väckts i aldrig så olämplig tid — att denna Kammare bör vara så mycket mån om att värja sina ledamöters rättighet att få sina förslag upptagna till ompröfning, att man icke nu bör förvägra motionens upptagande till handläggning. Ty skulle man draga konsekvenserna af ett motsatt förfaringssätt, hvilket man i det längsta bör söka undvika, skulle detta lätteligen i en framtid kunna leda till åtskilliga svårigheter.

Mot Herr Carl Ifvarssous förslag, att man nu skulle helt och hållet afslå motionen, hyser jag betänkligheter af samma skäl, som jag förut anförde. Ty äfven om man på förhand kan förutse, att frågan vid denna riksdag icke kommer att leda till något resultat, tror jag dock, att Kammaren bör vara så försiktig att den icke utan förutgående förberedande behandling eller utredning af vederbörligt Utskott afslår en motion, som väckts af en dess ledamot. Äfven om det i detta fall är möjligt att förutse resultatet, kan det dock komma att gifvas många andra fall, der det icke är möjligt att på förhand veta, hvartill en dylik utredning kan tjena. Kammaren bör derföre, enligt min åsigt, så mycket som möjligt söka skydda sina ledamöters rätt att få sina motioner upptagna till pröfning och utredning.

Det är på dessa skäl som jag, utan att inlåta mig på själfva frågan, hufvudsakligen velat uttala den åsigt, hvilken jag också anta-

*Angående
remiss af
motion.*

ger att Kammaren delar, att då motionen är af beskaffenhet att tillhöra Tillfälligt Utskotts behandling, den också bör till ett sådant Utskott remitteras.

Herr Ehrenborg: Jag afstår, visst icke från min motion — ty denna vidhåller jag — utan endast från ordet.

Herr Linder: Som jag hört en af de talare hvilka uppträdt i denna fråga yrka afslag å motionen utan remiss till Utskott, vill jag med anledning af det skäl, som Herr Key mot motionens innehåll anført, endast anmärka att bär icke är, så vidt jag rätt förstått motionens syfte, ifrågasatt, att åt alla docenter, som icke innehafva docentstipendium, bevilja förmånen af tjensteårsberäkning inom vissa gränser, utan endast åt dem, som vid universitetet *verkligen såsom lärare tjenstgöra*. Följaktligen kan icke heller den bestämmelse, motionären föreslagit, i något hänseende vara att hänföra till de docenter, som endast stå skrifna vid universitetet, men vistas i Stockholm eller på andra ställen och hafva annan sysselsättning än sin akademiska lärareverksamhet.

För den händelse Kammaren genast skulle vilja afgöra motionen, anhåller jag således att få fästa uppmärksamheten på, att nyssnämnda af Herr Key anförda skäl icke bör anses såsom något skäl till afslag å densamma.

Öfverläggningen var slutad. I anledning af de meningar, som deruader förekommit, hemstälde Herr Talmannen först, huruvida Kammaren ansåge motionen vara af beskaffenhet att tillhöra Tillfälligt Utskotts behandling. Denna fråga blef med ja besvarad; i följd hvaraf Herr Talmannen, med förklarande att Herr Nils Larssons yrkande att motionen icke måtte till vidare behandling upptagas, således hade förfallit, derefter gaf propositioner dels på motionens hänvisande till Kammarens Första Tillfälliga Utskott och dels på Herr Carl Ifvarssons yrkande, att densamma måtte nu genast afslås; och enär den förra af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren alltså beslutit hänvisa motionen till sitt Första Tillfälliga Utskott.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtanden N:is 5 och 6 (i samlingen N:is 24 och 25);

Särskilda Utskottets för behandling af förslaget till värnpligtslag m. m. Utlåtande N:o 1; samt

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 22.

Herr Talmannen hemstälde, att Kammaren, i öfverensstämmelse med hvad Herrar Talmän vid hållet talmanssammanträde öfverens-

Om bestämmande af dagen för försvarsfrågans behandling.
(Forts.)

kommit att för Kamrarne föreslå, ville besluta, att särskilda Utskottets för behandling af förslaget till värnpligtslag m. m. nu för andra gången bordlagda Utlåtande N:o 1 skulle förekomma till afgörande nästa onsdag den 18 i denna månad samt för sådant ändamål å föredragningslistan för sammanträdet nämnda dag uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Om bestämmande af dagen för försvarsfrågans behandling.
(Forts.)

I anledning af denna framställning yttrade

Herr Per Nilsson i Kulhult: Då den stora fråga, som i det ifrågavarande betänkandet afhandlas, är både synnerligen viktig och af beskaffenhet att det icke torde vara så lätt att på kort tid sätta sig in i densamma, ber jag att få föreslå att behandlingen af Försvars-Utskottets betänkande måtte uppskjutas till åtta dagar om lördag, eller den 21 April. Säsom ytterligare skäl för ett sådant uppskof ber jag att få anföra att för närvarande stå på föredragningslistan så många andra viktiga frågor, att det torde blifva svårt för de många Kammarrens ledamöter, som under påsk haft ledighet och nyss återkommit till hufvudstaden att sätta sig in i dem alla, så noga som vederborde, än mindre att få tillräckligt med tid öfrigt för studiet af nu ifrågavarande betänkande. Jag tror att ett betänkande, som afhandlar en så viktig fråga som ordnandet af vårt försvarsväsen, som tillika är åtföljd af så många reservationer, i hvilka så många behjertansvärda tankar uttalats, väl tål att tänka på och yrkar derföre att föredragningen af Försvars-Utskottets nu andra gången bordlagda betänkande måtte uppskjutas till Lördagen den 21 April.

Herrar *Hübinette* och *Lars Ersson* instämde med Herr Per Nilsson.

Herr vice Talmannen *Wijk*: De betänkligheter mot ett alltför snart företagande till behandling af Försvars-Utskottets utlåtande, som af den föregående talaren framstälts, hafva äfven inom talmanskonferensen varit föremål för öfverläggning och der vunnit beaktande. Men man har å en annan sida icke kunnat undgå att finna, det Riksdagen redan är så långt framskriden, att den dag, som af Talmanskonferensen för behandlingen af ifrågavarande utlåtande föreslagits, dock icke infaller förr än den 18 April. Många andra viktiga ämnen återstå dessutom för Riksdagen att behandla, och deribland regleringen af utgifterna under fjerde hufvudtiteln, hvilken reglering i många och viktiga punkter kommer att blifva beroende af de beslut, Riksdagen kommer att fatta med anledning af Försvars-Utskottets utlåtande. För min del anser jag derföre att det vore klokast, att Kammarren biföll det af Herr Talmannen framställda förslaget; och får jag derföre yrka, att Kammarren måste besluta att ifrågavarande betänkande skall till behandling förekomma onsdagen den 18 April.

Herr Peter Olsson: Jag ber att få till alla delar instämma med Herr vice Talmannen. Dessutom tillåter jag mig äfven nämna, att jag anser det icke vara lämpligt att en enskild ledamot af Kammarren bestämmer eller framlägger förslag ifråga om tiden för det ena eller andra ärendets föredragning, utan torde detta lämpligast och

Om bestämmande af dagen för försvarsfrågans behandling.
(Forts.)

säkrast öfverlemnas åt talmanskonferensen som väl bäst är i tillfälle att taga i öfvervägande de skäl, som dervid kunna vara att beakta. Det kan lätt tänkas äfven andra fall, då den ena eller andra ledamoten af Kammaren skulle önska något mera tid för att sätta sig in i en fråga; men skulle föredragningen af ärendena göras beroende af dylika tillfälliga omständigheter, tror jag följden skulle blifva att tiden för Riksdagens sammanvaro måste utsträckas längre än som kanske vore lämpligt.

Herr Uhr: Jag har begärt endast ordet egentligen med anledning af den siste talarens påstående, att det icke skulle vara lämpligt att en enskild ledamot af Kammaren uppträdde med något förslag i afseende på tiden för föredragningen af ett ärende. Om detta vore olämpligt, hvarföre framställer då Herr Talmannen den frågan, om Kammaren behagar bifalla hvad talmanskonferensen i sådant afseende föreslagit. Jag anser derföre att denna den ärade talarens anmärkning icke var befogad och tror jag att Herr Per Nilsson haft fullkomligt rätt till att framställa sitt förslag. Deremot är jag icke af samma tanke som Herr Per Nilsson i det afseendet, att jag tror det vara lämpligt att vidare än talmanskonferensen föreslagit uppskjuta behandlingen af försvarsfrågan; utan jag tror tvärtom att det vore önskligt att vi ju förr dess hellre finge skrida till aktion.

Herr Ola Månsson: För min del kan jag icke neka till att jag delar den förste talarens åsigt, att det kan behövas någon tid att studera och sätta sig in i detta betänkande, som i alla afseenden torde vara ett af de viktigaste som vid denna riksdag varit eller kommer under behandling. Ser man dessutom på de många andra ärenden, som redan stå på föredragningslistan, och komma att upptaga de närmaste dagarne, så tror jag att hvar och en skall medge att det kunde vara godt att få några dagar på sig att i lugn och ro öfverse Försvars-Utskottets betänkande jemte de många detsamma åtföljande reservationer och bilagor. Jag skulle derföre helst se, att föredragningen af detta betänkande finge anstå till lördagen i nästa vecka och förenar mig derföre i det af Herr Per Nilsson i sådant syfte framställda förslag.

Herr Ola Andersson: Jag instämmer med den förste ärade talaren med afsende å det önskvärda uti att få en längre tid att sätta sig in uti den så viktiga försvarsfrågan. Jag tror att man aldrig bör förhastiga sig med afgörandet af någon fråga och isynnerhet af denna. Det torde svårligen kunna förnekas att det icke är så lätt för hvar och en af oss att ej blott göra sig reda för alla dessa andra frågor, som nu föreligga, utan äfven bestämma sig för hvad man bör göra i denna. Då härtill kommer att vi nästan dagligen här diskutera både små och stora frågor länge, behöfves det väl också någon tid öfrigt, för att vi må kunna sätta oss in uti den, som rör vårt lands försvar. Men så till vida är jag af en olika mening med den ärade talaren, att jag icke anser det vara lämpligt att utsätta frågans behandling till lördagen i nästa vecka.

Då det nemligen med sannolikhet kan antagas, att minst tvenne dagar komma att åtgå, innan frågan' blir afgjord, torde det vara mindre lämpligt att diskutera en dag och så ha söndagen emellan. Jag hemställer därför, att Kammaren måtte besluta att företaga frågan till behandling Fredagen den 20 i denna månad.

Om bestämmande af dagen för försvarsfrågans behandling.
(Forts.)

Häruti förenade sig Herrar *Sjö* och *Carl Aron Jönsson*.

Herr Peter Olsson: Det är möjligt att jag, då jag nyss hade ordet, begagnade ett mindre lämpligt uttryck rörande tiden för ärendenas behandling, i Kammaren. Men jag hemställer till den talare, som ansåg, att om Talmannen gjort en framställning, angående tiden för en frågas behandling i Kammaren, Kammaren skulle kunna afslå densamma, huru det skulle gå, i fall t. ex. sedan Talmannen framställt proposition på Kammarens åtskiljande, Kammaren vägrade sitt bifall dertill. Emellertid är jag fullt öfvertygad om att talmanskonferensen tagit i allvarligt ompröfvande, huru mycken tid som erfordras för att Kammaren skall kunna sätta sig in uti den så viktiga försvarsfrågan. På samma gång jag anser att denna tid bör tilltagas så lång, som möjligt, tror jag därför det lämpligaste vara att bifalla det af Herr vice Talmannen framställda förslaget. En eller annan dag mer eller mindre betyder ju dock härutinnan så föga, särdeles som det gäller en fråga, hvilken icke är ny, utan så många gånger förut blifvit behandlad, att litet hvar torde hafva något så när klart för sig hvad den innebär. Skulle detta emellertid icke vara händelsen, torde dock frågan, sådan den i Utskottets betänkande föreligger, icke vara af större omfattning, än att hvar och en kan sätta sig in uti den på den tid, som af Herr vice Talmannen är föreslagen. Jag har velat uttala denna min åsigt, i synnerhet som det kunde leda till åtskilliga betänkligheter, om Första Kammaren stannar i ett annat beslut, då ju hvarje fråga samtidigt bör afgöras i begge Kamrarna.

Vill emellertid Kammaren utsträcka föredragningstiden till Fredagen den 20 skall jag icke sätta mig deremot.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag betviflar ingalunda, att talmanskonferensen tagit denna fråga i allvarligt öfvervägande. Men det torde måhända icke alltid vara så lätt för talmanskonferensen att veta, huru mycken tid Kammarens ledamöter kunna behöfva för att sätta sig in uti en eller annan viktig fråga, och konferensen torde därför hafva något öfverseende med Kammarens ledamöter om de i afseende på föredragningen af sådana frågor hafva en annan åsigt än den hvarom konferensen blifvit ense. För min del anser jag att ifrågavarande ärende, sådant det uti föreliggande betänkandet finnes behandladt, kräfer längre tid att sätta sig in uti, än om Utskottet kommit till ett resultat, som stått i öfverensstämmelse med Riksdagens underdåniga skrifvelse af år 1873; jag tror således att hvar och en, som vill på förhand fatta sin mening i frågan, verkligen anser sig behöfva någon mera tid på sig för att bilda sig en så mycket som möjligt bestämd åsigt i densamma. Man har visserligen yttrat att frågan icke är ny, då den så många gånger förut blifvit behandlad af Riksdagen. Men jag vill fästa

*Om bestäm-
nande af da-
gen för för-
svarsfrågans
behandling.
(Forts.)*

uppmärksamheten uppå, att den aldrig förr hvarken blifvit så behandlad, eller framställd, som den nu föreligger. Jag tror derföre att den nu kräver en så noggrann utredning som möjligt. Man har äfven återopat, att Riksdagen har många andra viktiga frågor att behandla och att man derföre borde söka få denna afgjord så fort som möjligt för att ej förlänga Riksdagen. I min tanke kommer dock icke Riksdagens avslutande att vinna på en sådan skyndsamhet.

Vi hafva flera viktiga frågor att behandla i Stats-Utskottet än dem Herr Talmannen omnämnde; och det är derföre äfven af vigt att lemna Stats-Utskottet så mycken tid som möjligt att innan denna fråga af Riksdagen afgöres, arbeta undan dem för att blifva färdiga till föredragning genast efter försvarsfrågan. Jag kan således icke annat än biträda den förste talarens framställning om uppskof; och då jag anser den af Ola Andersson föreslagna tiden lämpligast, vill jag för min del yrka bifall till hans förslag.

Herr Asker: Herr Talman! Mine Herrar! Det är alldeles själfklart att, om Kammarens pluralitet önskar att en annan dag, än som af talmanskonferensen föreslagits, måtte för försvarsfrågans föredragning blifva bestämd, en sådan önskan alltid måste respekteras. Det torde dock tillåtas mig att nämna att, då denna fråga behandlades vid talmanssammanträdet, gjorde sig alla de skäl gällande, som man trodde böra ingå i pröfningen af frågan om tiden när betänkandet borde inom Riksdagens Kamrar till slutligt afgörande förekomma. Det är mycket sant att detta är en viktig fråga. Det är också obestriddt att för denna frågas begrundande erfordras tid. Men man trodde vid talmanssammanträdet, att om Riksdagens ledamöter finge åtta dagar till frågans begrundande och till enskilda öfverläggningar angående densamma, denna tid skulle kunna motsvara alla anspråk i detta afseende. Och man hyste denna öfvertygelse i synnerhet derföre, att tiden för Riksdagens sammanvaro redan är så långt framskriden, att det verkligen har sina betänkligheter att framskjuta frågan till någon af de dagar, som här blifvit alternativt föreslagna. Vill man nu verkligen hafva ett sådant framflyttande af tiden för frågans behandling, så måste man äfven vara beredd på konsekvenserna häraf; och det lider i sådant afseende intet tvifvel att Riksdagen derigenom skall komma att förlängas utöfver hvad man nu kan föreställa sig.

Det har redan blifvit sagdt i Kammaren att vissa anslagsfrågor äro beroende på afgörandet af förevarande betänkande. Och det är alldeles klart att, om man skjuter fram denna fråga, så undanskjuter man äfven afgörande af de frågor, som måste blifva en följd af det beslut i saken, som Riksdagen kan komma att fatta. För min del skall jag visst icke motsätta mig hvilken dag Kammaren än må besluta för öfverläggningen, men jag har velat nämna detta, på det att Kammarens ledamöter må vara beredda på att en framflyttning af den föreslagna tiden också i sin mån verkar uppskof med Riksdagens avslutande.

Grefve Sparre: Jag vill blott fästa Herrarnes uppmärksamhet på att, om vi fortsätta på detta sätt med att timme efter timme tala

om saker, som icke egentligen höra till föredragningslistan för dagen, så bör det kunna lyckas den ärade förslagsställaren icke allenast att vinna en framflyttning af tiden för nu ifrågavarande betänkandes föredragning utan äfven att få Riksdagens afslutning uppskjuten till en långt aflägsen framtid. Jag anhåller endast och allenast om proposition. För öfrigt är det mig likgiltigt, om den förevarande frågan ut-sattes att förekomma om Onsdag eller Lördag i nästa vecka.

Om bestäm-mande af da-gen för försvarsfrågans behandling.

Herr Stråle: Jag skall icke förlänga diskussionen, men jag kan icke underlåta att uttala den uppfattningen, att, då här blifvit framställd en begäran att få tiden för afgörandet af en så vigtig fråga som den nu förevarande framflyttad allenast två dagar, det verkligen vore att träda grannlagenheten något för nära, om man till en sådan framställning icke lemnade bifall. Jag vet icke om detta kan eller bör ske utan att från talmanskonferensen framställning derom förut skett till Första Kammaren. Men jag är öfvertygad om att vår välvillige Talman skall benäget åtaga sig och äfven lyckas att i talmanskonferensen vinna bifall för en sådan framställning till Första Kammaren. Jag tror därför att det icke är skäl uti att vidare förlänga diskussionen, och hemställer om man icke lämpligast kunde uppnå syftet genom en vördsam framställning till Herr Talmannen, att han ville benäget söka ombesörja att förevarande frågas behandling blifver utsatt till Fredagen den 20 i denna månad.

Herr vice Talmannen Wijk: Då inom denna Kammare den allmänna meningen tyckes vara för ett framflyttande af tiden för förevarande frågas behandling till Fredagen den 20 i denna månad samt det af Herr Ola Andersson härom framställda förslaget utgör en medelväg mellan de öfriga yrkanden, som i detta afseende blifvit gjorda, så vill jag, helst så vidt jag vet, Första Kammaren härom icke ännu fattat något beslut, återtaga mitt förra yrkande och förena mig med dem, som yrkat att frågans företagande till afgörande måtte utsättas till nyss nämnda den 20 innevarande månad.

Herr Ola Andersson i Nordanå: Då man säger, att man till denna frågas begrundande har 8 dagar, måste man likväl derifrån subtrahera den tid, man behöfver använda för att sätta sig in uti åtskilliga andra på föredragningslistan stående, äfven ganska vigtiga ärenden, hvadan således i sjelfva verket ganska knapp tid återstår att egna åt Försvars-Utskottets ifrågavarande utlåtande. Beträffande åter den tid, hvarmed Riksdagen, i händelse af ett uppskof med denna frågas föredragning skulle komma att förlängas, vill jag åtminstone för egen del — och jag är viss om att Kammarens alla ledamöter i detta fall tänka lika med mig — förklara, att jag för ingen del skulle hafva något emot en uppoffring af en eller två dagar, i händelse dermed kan vinnas något för en bättre utredning och lösning af frågan. Jag hemställer således vördsamt till Kammarens ledamöter, huruvida det kan vara skäl att förneka dem, som vilja hafva något mera tid att sätta sig in uti denna vigtiga fråga, ett sådant uppskof och fortfar i mitt

Om bestämmande af dagen för försvarsfrågans behandling.
(Forts.)

yrkande att föredragningen af utlåtandet måtte uppskjutas till Fredagen den 20 innevarande månad.

Herr Pehr Nilsson i Kulhult: Jag skall endast anhålla att få återtaga mitt yrkande och förena mig uti Herr Ola Anderssons, att nemligen föredragningen af nu ifrågakvarande utlåtande måtte utsättas att förekomma Fredagen den 20 innevarande månad.

Herr Ola Månsson: Efter det anförande Herr vice Talmannen nyss haft, ber äfven jag att få återtaga mitt yrkande och förena mig med Herr Ola Andersson, då det i anseende till tiden ej synnerligen skiljer sig från mitt förra yrkande och kan anses som ett sammanjemkningsförslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, beslöt Kammaren att det ifrågakvarande ärendet skulle till afgörande företagas Fredagen den 20 innevarande månad.

§ 3.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 21 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

I ordningen förekom

Ang. folkskolelärareseminariernas utvidgning.

Punkten 19:

Utskottet hade i *mom. a* af denna punkt hemställt:

att, på sätt af Kongl. Maj:t blifvit äskadt, för folkskolelärareseminariernas utvidgande med ännu en årsklass samt för införande af undervisning i slöjd vid dessa läroanstalter anslaget till seminarierna måtte höjas med 13,500 kronor.

Efter uppläsning af nämnda hemställan, mot hvilken Grefve *Axel Mörner* och Herr *Liss Olof Larsson* inom Utskottet reserverat sig, anförde

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Den nu föreliggande frågan kan framdeles komma att verka ganska vidlyftigt, måhända till både nytta och skada för vårt samhälles utveckling. Det nu framlagda förslaget är det mest välmående och minst praktiska, som framkommit under den tid af de icke så få riksdagar, jag deltagit i riksdagens förhandlingar. För att rätt kunna betrakta denna fråga och göra sig något litet begrepp om huru den skall komma att utveckla sig i framtiden, måste man taga hänsyn till både det närvarande och det förgångna. Jag vill nu först fästa mig vid frågan angående det ifrågasatta tillägget af ett år i den nu föreskrifna lärokursen vid skollärareseminarierna.

Betraktar man då den tid, som förgått sedan Riksdagen beslöt ordnandet af folkskolorna, så var det i början nödvändigt, för att

erhålla examinerade lärare, att dessa genomgingo en ganska kort kurs, som icke varade längre än tre månader. Med dessa skollärare har landet i ganska många år fått hjälpa sig. Men så småningom har man utsträckt tiden för elevernas vistande vid seminarierna, hvarigenom de fått tillfälle att inhemta mera kunskaper. I följd deraf har äfven Riksdagen så småningom fått öka deras löner. Under de senast förflutna åren har man aldrig hört några klagomål öfver att de skollärare, som utgått från seminarierna, icke varit skickliga uti att undervisa i ämnen, som kunna anses höra till folkskolan. Stora klagomål hafva deremot höjts deröfver, att man icke kunnat erhålla tillräckligt antal lärare till besättandet af de lediga platserna. Då nu så många af de först antagna skollärarne hunnit till den ålder, att de snart komma att pensioneras, synes det vara så mycket mera nödvändigt, att vi hafva till hands lärare, som med bättre kunskaper kunna intaga deras platser. Såsom det hittills fortgått, är det hufvudsakligast ur de arbetande klasserna som elever ingått vid seminarierna och der aflagt examen för att utgå i lifvet såsom skollärare. Eleverne vid folkskolelärareseminarierna äro således till största delen obemedlade personer, för hvilka det redan kan falla sig ganska tungt att ligga vid seminarierna den nu föreskrifna tiden af tre år. Skulle man nu tillägga ytterligare ett år, under hvilket de måste uppehålla sig vid seminarierna, fruktar jag derföre, att detta skulle kunna menligt inverka på dessa personer, i händelse de saknade medel att under detta fjerde år uppehålla sig vid seminariet. Dessutom skulle de såsom lärare komma att tyngas under bördan af den skuld, de under detta år åsamkat sig och deras verksamhet derigenom utan tvifvel ganska mycket lida, så framt icke Riksdagen skulle vara villig att öka lönerna för dem så mycket, att de derigenom finge full ersättning för den tid, de sålunda vid seminariet uppoffrat.

Vidkommande förslaget om åläggande för folkskolelärarne att vid seminarierna jemväl lära sig slöjd och smide, så fruktar jag verkligen för att man derigenom ställer alltför stora anspråk på dem. Jag tror icke att det står i mensklig förmåga att under den korta seminarie-tiden, då så många andra viktiga ämnen skola inhemtas, ens kunna lära sig de första begreppen om slöjdhandtering, än mindre att på grund af det lärda kunna meddela undervisning åt andra i samma ämne. Låtom oss derföre ännu så länge hålla oss endast vid de ämnen, som för närvarande utgöra minimum af föremålen för undervisning vid folkskolorna. Låt de blifvande lärarne inhemta grundliga insigter i dessa ämnen så att de må blifva i stånd att deri meddela en ordentlig och god undervisning, så tror jag för visso, att man hvarken kan eller bör ställa högre anspråk på dem, ehvad man utsträcker deras lärokurs till tre eller fyra år. Hvad husslöjden beträffar, om hvilken i statsrådsprotokollet så mycket talats, så tror jag att den kommer att utveckla sig bättre om den, hädanefter såsom hittills, får bryta sig sin egen väg. Visserligen må det vara sant att i de större städerna, hvarst en mängd ynglingar finnas, som icke hafva någon annan verksamhet, än att drifva omkring på gatorna och förnöta tiden, det kan vara nödvändigt att tillse att åt dessa ynglingar beredes

Ang. folkskolelärareseminariernas utvidgning.
(Forts.)

Angående
folkskol-
läraresemina-
riernas utvid-
ning.
(Forts.)

tillfälle att lära sig någon husslöjd; och äfven i de mindre städerna och större samhällena på landet kan behofvet af en sådan undervisning vara påträngande. Men man finner också, att denna väg af kommunerna sjelfva redan börjat att beträdas, ity att landstingen med mycken värma omfattat slöjdundervisningen och beviljat medel till de samhällena, som velat inrätta sådana skolor. Enligt min åsigt torde det rätta sättet vara att på frivillighetens väg bringa frågan framåt. Skulle deremot staten i detta hänseende träda emellan, hjälpande och reglementerande, så befarar jag, att detta skulle komma att menligt inverka på det nyttiga resultat, som af slöjdens utveckling annars vore att förvänta för fäderneslandet.

På de skäl jag nu haft äran anföra, kan jag för min del icke annat, än för det närvarande yrka afslag å Utskottets förslag.

Ehuru jag af det stora sorlet i Kammaren under mitt anförande kan förmärka, att en ganska skarp kritik af de åsichter jag uttalat är att förvänta, vill jag dock försäkra Herrarne derom, att jag för min del är lika lifligt intresserad för slöjdens utveckling i vårt land, som någon annan. Hvad jag yttrat må, om det icke vinner godkännande, stå för min räkning. Är det så, att någon annan har bättre och upplystare åsichter än jag, så vill jag icke förtänka honom det, utan skall, äfven om jag icke deraf kan bringas till en annan öfvertygelse, gerna åhöra desamma. Ty man bör hysa respekt för hvarje olika mening, för hvilken bjudes skäl. Men jag vill dock gifva till känna, att jag kommer att med min röst yrka afslag å förevarande punkt.

Häruti förenade sig Herrar *Per Nilsson* i Vittjerf och *Christen Assarsson*.

Herr Fosser: Som Kammarens ärade ledamöter behagade finna, innehåller det nu föredragna momentet tvänne moment, nemligen *dels* seminariernas utvidgande med ytterligare en årsklass och *dels* införande vid nämnda seminarier af ett nytt obligatoriskt läroämne "undervisning i slöjd". Hvad först nämnda moment af frågan angår, delar jag Utskottets motivering i den del, der Utskottet säger:

"Af den utredning, som i statsrådsprotokollet (Bil. N:o 7, sid. 61—63) finnes meddelad rörande förevarande anslagsfordringar, synes det, enligt Utskottets förmenande, vara ådagalagd, att den föreslagna utvidgningen af seminarierna är af verkligt behof påkallad."

Så långt är jag nu med Utskottet. Jag tror att de af Utskottet här åberopade skäl för seminariernas utvidgning äro fullgiltiga. Man finner nemligen i den Kongl. propositionen i ämnet en utredning derom, huruledes den allmänna erfarenheten visat, att den undervisning, som hittills meddelats folkskolelärarne vid seminarierna, varit otillräcklig, eller kanske rättare uttryckt, att den eleverna vid folkskolelärareseminarierna tillmätta tiden för genomgående af den föreskrifna lärokursen varit alldeles för knapp, och att seminariernas rektorer vid tvänne särskilda möten enstämmigt uttalat, att så vore förhållandet, synnerligast med afseende på den praktiska förberedelsen till

skollärarekallet, som bör bibringas i öfningsskola i förening med grundligare inhemtande af pedagogik och metodik, hvartill erfordras ej ringa tid. Det har också blifvit visadt i den nådiga propositionen, att tidpunkten för en sådan utveckling af seminarierna med ännu en årsklass är synnerligen väl vald. Ty erfarenheten har gifvit vid handen, att på senare tiden så många lärjungar strömmat till dessa seminarier, att, exempelvis, de under sistförlidne höstterminen utgjorde 957, 682 manliga och 275 qvinliga. Det har visserligen blifvit anmärkt af den nästföregående talaren att, genom den nu föreslagna förlängningen af seminariikursen, det skulle blifva svårt för folkskolorna att erhålla erforderligt antal lärare, och att kostnaderna för genomgående af kursen för mängen elev skulle ställa sig allt för höga. Jag tror dock icke, att detta påstående tarfvar någon ytterligare vederläggning än de siffror jag nyligen haft äran andraga, och som visa, att antalet elever vid våra seminarier är större nu än någonsin tillföre, oaktadt lärotiden nu är vida längre än den varit förut. För öfrigt har ju Kongl. Maj:t föreslagit och Utskottet tillstyrkt att höja anslaget till stipendier för seminariielever med 5,000 kronor, just med fästadt afseende på, att kursen skulle komma att förlängas. Om dessa farhågor tror jag således, att man icke behöfver vidare tala, och jag skulle icke heller hafva gjort det, om jag icke af nämnde talares anförande känt mig dertill uppkallad. Dessutom har redan vid två seminarier den fjerde årsklassen blifvit med fördel införd. Erfarenheten har sålunda redan bevisat behofvet och nyttan af en dylik utvidgning.

Vidkommande åter hvad Utskottet vidare säger, nemligen: "Särdeles då i betraktande tages, att om, på sätt här nedan vidare omförmäles, undervisning i slöjd skall komma att inrymmas uti folkskolans verksamhetsområde", så kan jag för min del ingalunda godkänna Utskottets på Kongl. Maj:ts förslag grundade motivering i denna del. Frågan gäller nemligen, huruvida den svenska folkskoleinstitutionen hädanefter skall utvecklas i öfverensstämmelse med de principer, hvarpå 1842 års folkskolestadga hvilar, och på hvilka folkskolan hittills, så vidt jag förstår, gått framåt i en sund och god riktning, eller om man skall slå in på en ny bana och förvandla den svenska folkskolan till något helt annat än hvad den i sjelfva verket har varit och är, den kroppsligt arbetande befolkningens elementarläroverk. Lika origtigt som det skulle vara att i elementarläroverken införa tillämpningsskolor, lika stort misstag är det att i folkskolan införa en handverksskola eller förvandla henne till en sådan skola. Vill man åstadkomma något i denna riktning, så bör man inrätta särskilda skolor härför. Vare sig man betraktar frågan med hänsyn till de ökade fordringar, som derigenom skulle komma att ställas på lärarne vid genomgåendet af deras kurs för skollärarekallet, eller med afseende på möjligheten för dem, att, sedan de utgått ur seminariet, kunna meddela undervisning i slöjd, så tror jag att det icke vore välbetänkt att pålägga de blifvande skollärarne flera ämnen, än som de redan nu måste inhemta. Det har nemligen visat sig, att den nu föreskrifna treåriga lärokursen medfört stora ansträngningar för ele-

Angående
Folkskol-
läraresemina-
riernas utvidg-
ning.
(Forts.)

Angående
folkskole-
läraresemina-
riernas utvidg-
ning.
(Forts.)

verna. Det heter också i den Kongl. propositionen i förevarande hänseende:

“Derest det förslag till fullständigare anordning af fortsättnings-skolan, hvilket nu är i fråga satt, och hvilket jag anhåller att i nästa punkt få framställa, vinner afseende, framstår än starkare nödvändigheten att, så vidt ske kan, tillse att lärarne må vara väl förberedda att möta de allt mer förhöjda fordringar, som på dem ställas, äfvensom att icke deras arbetslust och arbetskraft må blifva i förtid förslappad eller bruten genom ansträngningarna under förberedelsen till lärarekallet. Då härtill slutligen kommer, att tiden nu utan tvifvel är inne att till mötes gå de allt beständare och allmännare yttrade önskingarna om införande af undervisning i slöjd och handarbeten vid våra folkskolor och att vid sådant förhållande dylika öfningar i första rummet böra införas vid anstalterna för bildande af lärare och lärarinnor, så synes ej blott folkskolans nu varande behof, utan i ännu högre grad omtanken för hennes utveckling redan under den närmaste framtiden påkalla en utsträckning af tiden för seminarielavernas undervisning.”

Under sådana förhållanden tror jag, att, om man nu skulle vid seminarierna införa ännu flera läroämnen och ställa ökade anspråk på skolläroarebildningen i detta hänseende, den nödvändiga följden deraf skulle blifva — hvad också Kongl. Maj:t här ådagalagt — en öfveransträngning för dessa folkskolelärares elever. Betraktar man åter frågan ur synpunkten af möjligheten för folkskoleläraren att meddela undervisning i ännu flera praktiska ämnen, än dem han för närvarande har sig ålagda utom de egentliga skolämnena, nemligen geometri, ritning, sång, gymnastik, trädgårdsskötsel, exercis o. s. v., så torde deraf klarligen framgå, att hans tid redan nu är fullt upptagen. Alla dessa praktiska undervisningsämnen åligga honom nu utom de vanliga skolämnena. Då härtill kommer att, såsom förhållandet är på många ställen, lärarnes antal är allt för ringa i förhållande till barnens, så att en lärare kan hafva att undervisa ända till 100 lärjungar på flera afdelningar, af hvilka en på förmiddagen och en annan på eftermiddagen, eller ock en hvarannan dag, förutom undervisningen i de praktiska öfningarne, så tror jag, att man redan stält fordringarne på folkskolelärarne i afseende å deras undervisningsskyldighet så högt, som de rimligtvis kunna ställas. Det skulle åtminstone vara, efter mitt förmenande, mycket oklokt att ställa fordringarne i detta afseende högre. Skulle det föreslagna försöket göras och folkskolelärarne alltså åläggas att undervisa i slöjd, tror jag att folkskolelärarne skulle blifva både klena slöjdare och klena lärare. Folkskolan skulle då, enligt mitt förmenande, blifva en illustration till den gamla strofen: “Litet i hvarje, intet i det hela“. Härmed vill jag dock icke hafva uttalat någon som helst ringaktning för slöjden eller undervisningen deri; tvärtom, jag anser densamma ega mycket stor betydelse och fordra all uppmärksamhet och välvilja från statsmakternas sida. Men jag tror, att det är ett misstag att sammanblanda slöjdundervisningen med undervisningen i folkskolan och göra den förra obligatorisk. Slöjdundervisningen bör hädanefter, som hittills, vara fri. De för-

samlingar, som vilja gifva anslag till aflöning åt lärare i slöjd, må sådant göra; men undervisningen deri bör alltid bestridas af särskilda lärare och aldrig, åtminstone ej såsom regel, af folkskolelärarne.

På dessa grunder och med denna uppfattning af frågan, kan jag för min del icke bifalla Stats-Utskottets utlåtande i det skick, det nu föreligger, utan får i stället yrka, att betänkandet här, likasom redan skett i Första Kammaran, må till Stats-Utskottet återförvisas, på det Utskottet må blifva i tillfälle att dela frågan efter ämnenas beskaffenhet och i hvardera ämnet göra särskilda framställningar. Jag anhaller alltså om återremiss.

*Angående
folkskole-
läraresemina-
riernas utvidg-
ning.
(Forts.)*

Herr Lyth: Redan hafva så många talare anmält sig, att det är nödvändigt för en hvar af dem att vara kort och icke uppehålla diskussionen. Jag skall ock försöka att i största korthet uttala mina åsikter i frågan.

Jag ber då att först och främst få förklara, att förslaget att i och för folkskolelärare-seminariernas utveckling der införa obligatorisk undervisning i slöjd synes mig vara särdeles olämpligt och leda till allt annat än gagn för folkskolan. Det är sant hvad en föregående talare yttrat, att kursen vid ett par seminarier redan är fyraårig, och rektorerna vid flera andra af dessa läroverk hafva begärt, att den treåriga kursen skulle utsträckas till fyraårig. Jag har för min del ingenting emot, att folkskolelärarne erhålla så mycken bildning och så stora kunskaper som möjligt; men då är det ock nödvändigt att öka deras löneförmåner. Och jag är rädd att Riksdagen icke vill vara med om detta, enär det skulle komma att kosta ganska mycket penningar, om lärarne skulle erhålla de löneförmåner, som för sådant fall kunde anses skäliga. Den närvarande ställningen är sådan, bristen på lärare så stor, att ungefär hälften af våra folkskolor måste för undervisningen begagna lärare och lärarinnor från småskolorna. Förhåller det sig nu så, tror jag icke det går an att ytterligare öka lärokursen vid seminarierna. Ty följderna häraf kunde blifva, att vi inom kort tid blifve alldeles utan folkskolelärare.

Jag ber äfven få omnämna ett annat förhållande, nemligen det, att de ynglingar, som egna sig åt folkskolelärarekallet, oftast äro så fattiga, att de måste låna sig fram. Mången fattig seminarielev får under sitt arbete svälta och försaka mera än någon kan tänka sig såsom en möjlighet. Jag tror, att det vore farligt att mera betunga dessa elever än hvad nu är fallet. Med ett ord: skall man öka fordringarne på elevernas kunskaper, måste man ock öka deras löner.

Detta var det första, jag ville anmärka. Hvad beträffar den andra delen af förslaget, att undervisning skulle vid seminarierna meddelas i slöjd och blifva obligatorisk, är detta förslag, såsom föregående talare anmärkt, olämpligt, och det skulle leda till ännu större mångläseri i folkskolorna än som nu är fallet. Folkskolelärarne hafva redan nu 10 å 12 ämnen att lära och undervisa uti; och nu skulle ännu flera tillkomma. Dessutom skulle, om detta förslag komme till tillämpning, det egna förhållandet komma att inträffa, att en lärarinna skulle komma att undervisa i slöjd för gossar och en lärare i slöjd för flickor.

Angående
folkskole-
läraresemina-
riernas utvidg-
ning.
(Forts.)

Men detta vore, enligt min tanke, en orimlighet. Jag tror sålunda icke, att detta förslag bör af Riksdagen bifallas. Jag vågar påstå, att jag är en lika varm vän af folkskolan som trots någon annan, och att jag lifligt intresserar mig för att ungdomen äfven må få lära sig slöjd, men på den nu föreslagna obligatoriska slöjdundervisningen i folkskolan vill jag icke gå in, utan jag vill, att understöd gifves åt enskilda slöjdskolor här och hvar i landet, mot det att de blifva fristående och skyldiga att meddela undervisning åt folkskolornas elever. Till dessa skolor kunde det vara skäl, att Riksdagen lemnade understöd. På dessa grunder ber jag att få föreslå rent afslag på Utskotets hemställan.

Herrar *Hæggström, Mæchel, Hans Larsson, Ola Nilsson, Lind, Mårten Trulsson, Anders Svensson* och *Magnus Jonsson* instämde med Herr Lyth.

Herr Carl Ericson: Som jag i hufvudsaken öfverensstämmer med den siste ärade talaren, skall jag endast yttra mig i korthet. Här begäres en tillökning i anslaget till folkskolelärareseminiarierna af 13,500 kronor. Tillökningen afser dels seminariernas utvidgande med ännu en årsklass, dels införande vid dem af slöjdundervisningen. Om jag kunde antaga, att afsigten med den nya årsklassen hufvudsakligen vore att bibringa skolläraryrne en ökad humanistisk bildning, så skulle jag med nöje med min röst tillstyrka bifall till förslaget. Men såsom ett vilkor för kursens förlängning fordras bestämdt äfven att folkskoleläraryrnes löner på samma gång blifva förbättrade. Ty innan detta skett, kan man icke fordra, att skolläraryrne skola undergå en fyra års kurs vid seminariet. Men som jag tror, att den förlängda kursen till betydlig del är föranledd af den ifrågasatta slöjdundervisningens införande vid seminarierna, är jag för min del fullt på det klara med att yrka afslag på förslaget. Det är väl sant att folkskoleläraryrne icke egna sig åt den vetenskapliga bildningen i högre mening; men i allmänhet måste de dock vara personer med hög för studier. Man kan derföre med skäl ifrågasätta, om personer med en dylik kallelse och hög äro lämpliga att egna sig åt något så praktiskt som den praktiska slöjd Kongl. Maj:t föreslagit nu skulle i folkskolan införas. Afser man deromt icke med slöjd en sådan slöjd som Kongl. Maj:t afsett, utan en sådan som kan egna sig för industrien, så skulle undervisning deri möjligen mera öfverensstämma med folkskolans verksamhet; men från en sådan slöjdundervisning som Kongl. Maj:t föreslagit ber jag, att vårt fosterland må blifva bevaradt. Hvad angår qvinnoslöjden, så lämpar den sig bättre för undervisning vid seminarierna än den manliga slöjden. Det är väl icke heller för mycket begärdt att hvarje qvinna finge lära sig en för henne passande slöjd. Men att införa undervisning häri vid våra folkskolor tror jag icke vara behöfligt, ty det måtte väl icke vara så illa bestäldt med qvinnoslöjden i vårt land, att icke i hvarje kommun finnes åtminstone någon qvinna, som utom folkskolan kan undervisa i väfning, sömnad och dylikt. Hvad jag nu yttrat, har jag yttrat med afseende på nu före-

varande punkt icke med afseende på den 21:sta, såsom andra talare gjort. Ty frågan skulle i motsatt fall hafva blifvit allt för vidlyftig att behandla.

Jag ber slutligen att få fästa uppmärksamheten på den mångfald af undervisningsämnen, som redan är pålagd folkskoleläraren. Han skall t. ex. vara ritlärare, undervisa i sång och orgelspelning samt leda den gymnastiska och militära undervisningen m. m. Följden blifver ofta den, att, då han skall kunna allt, han kan ingenting. Det är högst beklagligt, att man på detta sätt försökt alla medel, ehuru visserligen i god afsigt, att förrycka våra folkskolor från sitt verkliga ändamål. Ty detta är dock, att i möjligaste mån bibringa våra barn en mer eller mindre humanistisk bildning.

På de skäl, jag anfört, yrkar jag rent afslag å den föredragna punkten.

Med Herr Carl Ericson förenade sig Herrar *Smedberg, Håkansson, Iaksson, Lyttkens, Westerdal* och *Aug. Börjesson*.

Herr Liss Olof Larsson: Då alla talare hittills yttrat sig i samma syfte, som jag ämnat, nemligen för afslag å Utskottets betänkande, skall jag icke ytterligare upprepa skälen för ett sådant afslag, utan ber endast att få tillkännagifva, att min reservation afser afslag å Utskottets förslag. Jag skall således be att få förena mig med dem, som yrka afslag å punkten.

Herr Brodén: Den fråga, som i föreliggande punkt utgör föremål för Kamnarens pröfning, står, såsom redan blifvit anmärkt, i närmaste förbindelse med en efterföljande punkt af detta betänkande, nemligen den 21:sta. Sambandet mellan dessa båda punkter är så nära, att den ena af dem knappast kan afgöras utan i förbindelse med eller åtminstone utan hänsyn till den andra. I nu föreliggande 19:de punkt föreslås, att seminariekursen skall tillökas med ännu ett år utöfver de närvarande tre åren, och detta bland annat i den afsigt att seminariernas elever äfven skola komma att åtnjuta undervisning i slöjd. Detta förslag har naturligtvis den tanken till förutsättning att blifvande folkskolelärare och lärarinnor skola sättas i stånd att framdeles bibringa sina skolbarn den slöjdfärdighet, som de vid seminariet inhemtat, eller, med andra ord, att slöjden hädanefter skall ingå såsom undervisningsämne i folkskolan. Jag anhåller nu att på grund af detta nära sammanhang mellan ofvan nämnda begge punkter opåtaladt få yttra några ord äfven om den 21:sta punkten, ehuru den icke ännu är föredragen. Den anordning, som nu är föreslagen om upptagande af slöjd såsom undervisningsämne i folkskolan, finner jag särdeles betänklig. Den möter i tillämpningen så många svårigheter, att jag icke kan uppräknat dem alla. Emellertid ligger det närmast till hands att fråga: huru skall man kunna bereda tjenliga lokaler för dessa öfningar i korgflätning, smide, svarfning, träsnideri m. m.? Icke kan en sådan sysselsättning jemte dertill hörande materialier och verktyg inrymmas i skolsalarne, hvilka äro afsedda för läsning och andra mer eller mindre

*Angående
folkskole-
läraresemina-
riernas utvidg-
ning.
(Forts.)*

Angående
folkskole-
läraresemina-
riernas utvidg-
ning.
(Forts.)

litterära sysselsättningar; och huru ofta finnes väl tillfälle att i närheten af folkskolan, som i allmänhet är något aflägsse belägen, få hyra tjenlig lokal för dessa öfningar i slöjd? Hvad vidare beträffar den ålder, då denna undervisning skulle meddelas, så torde det kunna sättas i fråga, om den utbildning af anlagen för slöjd, som möjligen kan bringas ett barn före dess 14 eller 15 år, vid hvilken ålder barnet vanligen lemnar folkskolan, kan vara af den betydnenhet, att stat och kommuner böra finna skäl att därför göra någon väsentlig uppoffring. Med denna sak förhåller sig, enligt min tanke, ungefär på samma sätt som med ett annat förslag, som för någon tid sedan förekom till behandling i denna Kammare, nemligen förslaget om en bättre och fullständigare anordning af de militära öfningarne i folkskolan. Den tanke, som låg till grund för denna framställning, föreföll visserligen vid första ögonkastet vara vacker och fosterländsk, men när man såg närmare på saken, så fann man snart att förslaget var både omoget och opraktiskt, hufvudsakligen på den grund att ungdomen i våra folkskolor icke hunnit tillräcklig ålder och utbildning för att med fördel kunna öfvas i vapenföring och annan militärisk exercis. Så tror jag förhållandet äfven vara i detta fall.

Men det finnes derjemte en annan omständighet, som härvid icke bör lemnas utan uppmärksamhet. Kommunerna, i synnerhet de mindre och fattigare af dem, känna sig på många ställen redan nu betydligt betungade af de ofta återkommande och stora utgifter, som föranledas af det sig ständigt utvecklande folkskoleväsendets ändamålsenliga och fullständiga ordnande. Det är först efter långt och ihärdigt motstånd, som åtskilliga kommuner af den beskaffenhet, som jag nyss nämnt, kunnat förmås att bygga nya skolhus och aflöna nya lärare, som tid efter annan föreskrifvas och måste föreskrifvas af folkskoleinspektörer och vederbörande myndigheter, såsom nödvändiga för folkskoleväsendets behöriga ordnande. Nu fruktar jag att, derest genom upptagandet af undervisning i slöjd, såsom ett mer eller mindre obligatoriskt läroämne, ytterligare utgifter skulle påläggas skoldistriktet, den ännu icke allestädes öfvervunna motviljan mot folkskolan komme att underhållas eller ökas.

Jag vet ganska väl, att här icke är fråga om något ovillkorligt åläggande utan om en frivillig anordning af saken; men om det nu skulle blifva så, att undervisning i slöjd komme att ingå som läroämne i folkskoleseminarierna, hvarpå häntydde väl detta, om icke derpå, att denna undervisning vore ämnad att förr eller senare ingå såsom en regelmässig beståndsdel i folkskolans läroplan. Mina betänkligheter härvid har jag redan uttalat, och vill endast tillägga, att, på samma gång jag önskar all framgång åt slöjdfärdighetens utbildning hos vår ungdom, jag tillika tror, att man icke bör allt för strängt sammanbinda utgifterna för denna slöjdfärdighets åstadkommande med de utgifter, som kommunerna måste underkasta sig för folkskoleväsendets upprätthållande.

Hvad nu för öfrigt angår förslaget att utvidga seminarii-kursen med ännu ett år, så har jag för min del icke någonting deremot; jag vill blott tillägga, att det motiv, som för en sådan utvidgning blifvit

i första rummet i statsrådsprotokollet anfördt, synes mig så tillräckligt, att inga andra motiv behöfva ställas vid sidan deraf. Herr Statsrådet och chefen för Ecklesiastik-departementet har i första hand och med omissskänneligt eftertryck framhållit, huruledes den praktiska förberedelsen för skollärarekallet icke kunnat under en treårig kurs vinna den utveckling, som varit önskvärd. "De praktiska öfningarne", yttrar han, "hafva i följd af tidens knapphet måst taga sin början, innan eleverna ännu kunnat vinna erforderlig teoretisk insigt och utveckling. Den deraf beroende nödvändigheten att låta afslutningen och repetitionen af den teoretiska lärokursen i högsta klassen med ett större timantal fortgå vid sidan af de praktiska öfningarne har ock verkat hinderligt för den jemna och lugna förberedelsen till dessa öfningar, hvilken på läroanstalternas högsta stadium måste vara af behovet påkallad. De teoretiska och praktiska arbetena hafva således trängts med hvarandra, och bemödandet att fullgöra bådas fordringar allt för hårdt tagit lärjungarnes krafter i anspråk". Att saken verkligen så förhåller sig, derom har en hvar kunnat öfvertyga sig, som haft tillfälle och lust att följa undervisningens gång vid seminarierna. Jag vill således för min del bifalla förslaget om utvidgningen likasom det därför erforderliga anslaget, men jag kan icke undertrycka den farhågan att, om undervisning i slöjd upptages bland undervisningsämnen i seminarierna, det lätt kan hända, att, så vida det skall blifva något bevändt med denna undervisning, den kommer att stå i vägen för det med den förlängda kursen närmast afsedda ändamålet: en större teoretisk och praktisk förberedelse för det egentliga skollärarekallet. Det låter nemligen ganska väl tänka sig, att mången seminariellev vid sitt inträde i läroanstalten aldrig slöjdat på annat sätt än att formera en blyertspenna. Skall han nu inöfvas till och vinna skicklighet i att med knifven åstadkomma ett skapligt arbete, en sked, en låda eller dylikt, så behöfver han utan tvifvel ganska mycken tid och långvarig öfning dertill, helst han icke blott skall göra detta arbete försvarligt utan äfven vara så skicklig, att han kan undervisa barnen deri.

Jag vill således för min del, då jag gillar hufvudsyftet i detta moment: utvidgning af seminarielavernas lärotid till 4 år, yrka, att denna Kammare måtte, på sätt redan skett inom den Första Kammaren, och i enlighet med hvad äfven här af en talare blifvit yrkadt, återförvisa punkten till Stats-Utskottet för afgifvande af utlåtande i ofvan antydda syfte.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet Herr Statsrådet Carlsson: Då det nu föredragna momentet är af synnerligen stor vikt för folkbildningen i vårt land, anhåller jag, att med några ord få bidraga till dess utredning.

Först beder jag få säga, att, då två ämnen blifvit deri sammanförda, nemligen frågan om införande af ännu en årsklass vid folkskolelärareseminarierna och frågan om intagande af undervisning i slöjd bland läroämnen i dessa seminarier, det var att vänta, det olika omdömen skulle fällas öfver hvartdera af den. Det har också blifvit tydligt af den nu förda diskussionen, att tankarna om lämplig-

Angående
folkskole-
läraresemina-
riernas utvidg-
ning.
(Forts.)

Angående
folkskole-
läraresemina-
riernas utvid-
ning.

(Forts.)

beten af slöjdundervisningens intagaude bland läroämnena äro mycket delade. I följd häraf anhåller jag, för att nu icke tala om båda frågorna på en gång, att få inskränka mig till hvad jag anser vara det viktigaste i denna punkt, nemligen frågan om införande af den nya klassen vid seminarierna. Jag torde deremot, då vi komma till den 21:sta punkten, få tillfälle att yttra några ord om den andra delen af frågan, eller slöjdens intagande bland läroämnena i dessa läroanstalter.

Jag utgår ifrån den iakttagelsen, att i vårt land sträfvandet under senare tider lyckligtvis allt mer och mer gått ut på att enhälligt och kraftigt förena sig om att söka höja folkbildningen. Men jag ber att få fråga: *genom hvem* skall detta höjande åstadkommas? Är det icke genom folkskoleläraren? En hvar, som haft att göra med skolor, vet, att skolans art, hennes förmåga att motsvara sin bestämelse, äfvensom lärjungarnes tillopp till henne bero af lärarens duglighet. Vill man således höja folkbildningen, så har man icke något kraftigare medel att tillgå än att höja folkskolelärarens bildning.

Man kommer då till den frågan: hvad har varit skälet till framställandet af Kongl. Maj:ts förslag i detta hänseende? Jag ber med anledning häraf att få fästa Herrarnes uppmärksamhet på den uppgift, desse folkskolelärareseminarier hafva att fylla, huru stor och huru svår den är. Den innebär ingenting mindre än att på tre år omdana en yngling, som knappast har vidare kunskaper än hvad han inhemtat i folkskolan, icke blott till en man i en hel mängd läroämnen, utan äfven till en skicklig och öfivad undervisare. Den blifvande folkskoleläraren skall lära känna det inre af sitt modersmål och icke endast det mekaniska af dess läsning, hvilket senare icke är någon stor konst. Han skall undervisa barnet så, att det fattar hvad det läser samt med klarhet och insigt behåller detsamma. Och härtill fordras, då det är fråga om ett språk, ganska mycket arbete. Vidare skall han undervisa i historia — i biblisk historia, i fäderneslandets historia och jemväl något i den allmänna världshistorien. Och den, mine Herrar, som vill veta något i historien, han får icke inskränka sig till kunskapen om några få skelettartade siffror eller fakta; han måste känna händelserna och de handlande personerna något närmare, han bör kunna något närmare redogöra för hvad som rört sig inom menskligheten samt för de olika framstående personernas lif och handlingssätt. Och för att förbereda sig härtill, erfordras ett träget arbete. Vidare bör han känna sitt lauds geografi och kunna på ett lefvande sätt beskrifva densamma. Men denna beskrifning får icke bestå i ett naket uppräknande af städer och floder, utan i en åskådlig framställning af de särskilda landskapernas olika natur och beskaffenhet, de för dem egendomliga verksamhetsområden, deras olika yrkesarter o. s. v. Härför äro ock flitiga och långa förberedelser nödvändiga. Derjemte skall han meddela sina lärjungar religionens heliga sanningar; och detta får icke ske såsom en utanlexa; — det är ju mot utanläsningen i detta som i andra afseenden man strider. Men det verksamaste vapen mot denna utanläsning är en så tillräcklig bildning hos läraren, att han förmår meddela undervisning i sina läro-

ämnen utan att behöfva taga sin tillflykt till en stel och död utanläsning.

Folkskoleläraren bör äfven ega kännedom om naturens lagar — dessa lagar, af hvilka vi och våra lif stundligen bero — men i hvilka en bestämdare insigt icke blott verkar till utbildning af barnets själsförmögenheter, utan mången gång är bestämmande för dess framtida verksamhet. Och att sätta sig in i naturkunskapens olika grenar kräfver icke ringa tid. Den som vill detta, måste göra sig hemmastadd i växtverlden, och äfven en viss kunskap i fysiken och sättet att experimentera deri får ej vara främmande för honom. Han skall äfven undervisa i sång, och dertill fordras mycken öfning. Vidare skall han handleda barnen i teckning, i gymnastik och militära öfningar och slutligen äfven i trädgårdsskötsel.

Allt detta är hvad skolläraren bör inhemta. Men hvad som tjenar till underlag för fyllandet af alla dessa anspråk är de i vanliga fall mycket svaga förkunskaper, som han inhemtat i folkskolan. Man måste fordra större inträdeskunskaper af honom, säger man. Att uppställa denna fordran är lätt; men svårare är att åstadkomma det, emedan vi sakna särskilda förberedande anstalter för ändamålet. I andra ländes finnas dylika förberedande anstalter för inträdet i seminarierna — ett slags fristående mindre läroverk, preparandanstalter som de kallas; men de finnas, som sagdt, icke hos oss. Upprättandet af sådana skulle fordra betydliga kostnader. Följden är emellertid att det första året vid seminariet till stor del älgår för att jemna de unga lärjungarne sins emellan, att lära dem de uttrycksätt, som böra iakttagas, att gifva dem en viss vana vid skolan samt att bryta deras obekantskap med sjelfva elementerna. Så kommer det andra året. Eleven studerar då, med den ifver, som vanligtvis af honom utvecklas. Men samtidigt måste han redan öfvergå till de praktiska öfningarne, som äro af en så stor vikt för folkskolläraren. Således redan nu trängas de praktiska öfningarne med den teoretiska undervisningen. Vid tredje året taga dessa praktiska öfningar så öfverhanden att de framträda i första rummet. Desse unge män måste således på en ganska kort tid icke allenast inhemta kunskap i mångahanda kunskapsgrenar, utan ock genomgå öfningar i undervisningens svåra konst.

Hvad jag nu yttrat, har rört grunden för det af Kongl. Maj:t framställda förslaget. Dernäst kommer frågan om uppslaget dertill. Man må icke tänka att förslaget upprunnit af sig sjelft, utan detsamma har frångått ur erfarenheten. Det begärdes redan år 1870. Och af hvilka? Jo, af män, som måste anses såsom de mest erfarna i detta ämne, nemligen af samtliga rektorerna vid seminarierna, hvilka nämnde år voro samlade till ett gemensamt möte och hvilka, under öfverförande af den fleråriga erfarenhet som inhemtats i afseende på den nya undervisningsplan vid seminarierna, som år 1864 börjat tillämpas, vitsordade, att denna plan omfattade den för folkskolelärarnes bildning nödiga och lämpliga kretsen af läroämnen, men att tiden för dessa ämnens inhemtande vore så kort, att lärjungarne icke utan stor ansträngning förmådde tillägna sig dem. De anförde vidare att lärjungarne vid den ålder, som nu är föreskrifven för inträde i seminariet,

Ang. folkskolelärareseminariernas utvidgning.
(Forts.)

*Ang. folk-
skolelärare-
seminariernas
utvidgning.*
(Forts.)

äro särdeles mottagliga för undervisning, och att de arbeta med en ifver, som man icke ofta får se vid andra läroverk. Men just denna ifver gjorde, att de ansträngde sig öfver höfvan för att kunna tillfredsställa de kunskapsfordringar, som ställes på dem, och följden blefve, att kunskaperna icke hunne mogua, hvilket dock är ett nödvändigt vilkor för att de skola blifva fruktbarande. Kunskapen får icke inhemtas såsom en lexa; den måste så att säga hafva satt sig. Lärjungen måste hafva tid att betänka sig samt göra hvad han inhemtat till sin verkliga egendom. Allra mest är detta nödvändigt för dem, som sedermera sjelfva skola undervisa andra. Ty "lexa föder lexa". Har den unge lärjungen vid seminariet inhemtat sina kunskaper endast såsom lexor, utan att hafva smält dem, så bibringar han också å sin sida sina blifvande lärjungar endast lexor.

På dessa skäl anhöllo rektorerna om framläggande inför Kongl. Maj:t och Riksdagen af det förslag, som nu är föremål för Kammarens pröfning. Jag hade äfven då äran förestå Ecklesiastikdepartementet, men efter min åsigt var frågan ännu icke tillräckligt utredd, och jag ansåg därför att rektorerna ännu under några år borde insamla ytterligare erfarenhet, innan förslag i ämnet framlades. År 1875 hölls ett nytt rektorsmöte. Rektorerna förnyade då framställningen på alldeles samma sätt och på samma grunder.

Man torde vid sådant förhållande icke kunna anse annat än att sjelfva erfarenheten visat gagnet af det förslag, som nu är framställt, och derjemte att den föreslagna reformen är väsentlig för uppnående af det mål, alla eftersträfvat, nemligen folkbildningens höjande.

Jag kommer dernäst till sättet för förslaget genomförande. Jag tror ej att detta blifvit för alla tillräckligt klart, om jag får döma af farhågan hos åtskilliga talare att förslaget skulle medföra en menlig förlängning af seminariekursen och ett minskadt antal blifvande folk-skolelärare. Men på det sätt, jag tänkt mig att förslaget skulle verkställas, tror jag ej att sådana följder skulle uppkomma. Ty förslaget innehåller, att en *förberedande* klass vid seminarierna skulle inrättas d. v. s. att seminariet skulle erbjuda dem, som icke ega tillräcklig underbyggnad, ett tillfälle att derstädes inhemta nödiga förkunskaper. Under det förberedande året kunde eleverne inhemta skolvana och uttryckssätt m. m. för inträde i seminariet. Denna nya klass blefve således en ersättning för de särskilda förberedelseanstalter i utlandet, hvarom jag nyss talat, men på det minst kostsamma sätt.

Man har äfven befarat att kostnaden för eleverna sjelfva skulle blifva för stor. Men jag tillåter mig erinra, att om ynglingen icke eger de kunskaper, hvilka erfordras för inträde i seminariet, det ju måste anses för en lindring i omkostnaderna att erhålla den förberedande undervisningen kostnadsfritt och derjemte stipendium. Har han deremot tillgång att på annat håll erhålla denna undervisning, så är ingenting lättare än att gå förbi den förberedande klassen. Men resultatet af den nya klassens befintlighet måste i alla fall blifva att lärarne vid seminariet få en krets af lärjungar, hvilka äro bättre beredda att mottaga den undervisning, som är nödvändig för att sedermera sjelfva kunna haudleda lärjungar. Försök med en fyraårig kurs äro också

redan gjorda vid tvenne seminarier. Man har der inrättat dylika förberedande klasser och funnit att lärjungar talrikt der låta inskrifva sig, äfvensom att denna anordning förorsakat lättnad i undervisningen vid det egentliga seminariet.

Detta är upphovet till förslaget och det sätt, hvarpå man tänker sig detsamma verkställt.

Jag anhåller nu att få till besvarande upptaga det hufvudsakliga af hvad som mot förslaget blifvit invändt.

Man har uttalat den farhågan, att den ifrågasatta reformen skulle dels minska antalet af blifvande folkskolelärare, dels öka församlingarnes kostnader för folkskolelärares aflöning.

Med anledning af första anmärkningen vill jag erinra, att erfarenheten alldeles icke hittills bekräftat att lärjungeantalet vid seminarierna minskats när undervisningen blifvit höjd, utan tvärtom. Det finnes ganska slående bevis derpå. Såsom nyss nämndes blef hösten 1864 en ny undervisningsplan införd, med rikligare undervisning i vissa ämnen. Det året var antalet elever vid samtliga seminarier 597. Under de tre följande åren genomfördes efter hand den nya undervisningsplanen. Men 1871 hade antalet elever stigit till 780, eller till nära 200 mera än 1864. Från den tiden har elevantalet successivt stigit och utgjorde sista höstterminen, eller 1876, ett antal af 957 eller närmare ett helt tusende. Och då voro likväl 2 bland seminarierna ännu helt nya, nemligen de i Falun och Kalmar. Dessa hade ej hunnit mottaga ens hälften af det för dem beräknade antalet lärjungar. Följaktligen kan man framdeles påräkna än ytterligare tillökning i lärjungeantalet i det hela.

Jag skall hafva äran anföra ännu en siffra, som jag tror äfven vara bevisande i detta afseende. Sistliden höst anmälde sig till inträde vid seminarierna 540 ynglingar, så stark var tillströmningen till detta lärarekall. Bland dessa 540 blefvo dock ej flere än 377 intagna. Detta åter bevisar, att en stor del bland ynglingarne voro så omogna, att de väl behöfde en starkare underbyggnad.

En omständighet, som jemväl bör beaktas, är den att då för närvarande finnes stadgad en viss ålder för inträde vid seminarium, nemligen 17 år, men inträdet i den förberedande klassen skulle ega rum vid 16 års ålder, ynglingen således efter fullbordad kurs skulle gå från seminariet vid alldeles samma ålder som hittills, ej senare.

Hvad åter beträffar invändningen att reformen skulle kunna från skolläroarne framkalla anspråk på ökade utgifter för församlingarne, så kan jag icke rätt inse huru dylika anspråk med skäl skulle kunna framställas. Ty efter min uppfattning är det i sjelfva verket en lättnad i kostnaden för lärokursen för de blifvande folkskoleläroarne, som här erbjudes dem genom den i nästföljande moment af denna punkt föreslagna tillökningen i stipendianslaget. Det förefaller mig derföre, att de omöjligen på grund af lärokursens utsträckning kunna göra några grundade anspråk på större aflöning. Snarare tror jag man kan säga, att då Riksdagen på senare åren med frikostig hand steg för steg höjt folkskolelärares förmåner, icke allenast genom en direkt tillökning i aflöningen från 16 tunnor spannmål till efter fem års tienstgöring 600

Ang. folk-
skolelärares
seminariernas
utvidgning.
(Forts.)

kronor, utan äfven dels derigenom att skollärarne undfått rättighet till pension vid 55 år, vid hvilken ålder mannen ännu har ganska mycket kvar af sin arbetskraft, dels slutligen derigenom att Riksdagen beviljat medel till en pensionskassa för deras efterlemnade enkor och barn, staten såsom en vedergällning härför af dem väl skulle kunna begära att lärare med mogen bildning erhöles. Och jag tror icke heller att de skola vilja undandraga sig detta. Skulle de i fortsättningsskolorna ännu mera komma att tagas i anspråk, så är det ju i en annan punkt af Kongl. Maj:t föreslaget att de derföre skulle få en särskild ersättning, som ju komme att medföra ytterligare förbättring i deras ställning.

Jag kan således icke finna att de nämnda farhågorna äro grundade, men derom är jag förvissad, att detta steg är det viktigaste man kan taga för att förbättra folkundervisningen i vårt land. Under tre årtionden har jag haft tillfälle och till en stor del varit af min pligt uppfordrad att följa folkundervisningens framsteg, och jag kan med full öfvertygelse säga att jag icke funnit i närvarande tidpunkt någon åtgärd som skulle verka starkare för folkundervisningens befrämjande än denna utvidgning af seminarierna.

Förslaget utgår ingalunda i främsta rummet från frågan om slöjdundervisningen, utan från behovet af att vinna utvägar till inhemtande af högre bildningsgrad för folkskolelärarne. I andra rummet afser förslaget att något utvidga de praktiska öfningarna för de blifvande lärarne, så att desse må vinna större säkerhet i att undervisa, innan de utgå från seminarierna. Kan dermed sedermera förenas äfven undervisning i slöjd, så är det godt. Men häraf är förslaget icke beroende, utan det är, såsom jag nämnt, i första rummet föranlett af behovet för lärarne att vinna en mognare bildning. Det är hufvudsakligen *härpå* jag velat fästa Kammarens uppmärksamhet; detta bör blifva en ingripande verkan af den åtgärd som föreslagits och som framgått ur erfarenheten sjelf.

Då Riksdagen visat sig med så mycken välvilja omfatta den högre undervisningen i dess olika grenar, så vore det också högeligen önskvärdt om Riksdagen ville sörja äfven för den gren af undervisningen, som tillhör folkundervisningen och för hvars förbättrande det nu föreliggande förslaget är ett kraftigt medel.

Min vördsamma, anhållan är således, att, om Kammaren icke vill bifalla punkten i hvad den rör en 4:de årsklass, utan beslutar återåterremittera densamma, återremissen må gå i den rigtning att frågan om slöjdundervisningen afskiljes från förslaget i öfrigt och till fördel för utvidgningen som är ett oundgängligt vilkor för folkundervisningens förbättring.

Herr Granlund: Herr Statsrådet och chefen för Ecklesiastikdepartementet har i ett så värtaligt och sakrikt anförande tillkännagifvit sin åsigt om nödvändigheten af den af Kongl. Maj:t föreslagna utvidgning af seminarierna, att en och hvar deraf borde hafva blifvit öfvertygad om nyttan af seminariekursens förlängning med ett år, för bibringande åt folkskolelärarne af ökade kunskaper i deras *nuvarande*

läroämnen. Men äro dessa förökade kunskaper så nödvändiga för folkskolan att undervisningskursen bör höjas med ett år, så bör man väl icke förrycka frågan derigenom att detta år, eller den förökade tiden, skall användas hufvudsakligen för att bilda skolläraren till slöjdlärare. För att blifva en sådan lärare fordras särskilda anlag till olika yrken. Men dessa finnas icke hos många af dem hvilka gifva sig in på skollärarebanan; ty de ynglingar, hos hvilka det finnes sådana framstående anlag, söka nog sin utbildning och användning på de industriela vägarne redan i tidigare år. Folkskolelärarne kunna således i allmänhet icke erhålla annat än en mycket ytlig undervisning i slöjd vid seminarierna. Och icke kan man heller rimligen begära, att en skollärare skall, jemte de förökade skolkunskaper man vill bringa honom, äfven kunna tillvinna sig sådan kännedom i slöjd eller olika handtverksyrken att han kan uppträda som lärare deruti — jag tror detta tillhör sådana fromma önskningsar som icke kunna realiseras.

Det skulle verkligen vara en ovanlig, af naturen rikt begåfvad skollärare, om han kunde, jemte de många andra ämnen han har skyldighet att undervisa uti, äfven uppfylla en slöjdlärares kall — jag tror de fleste bleive riktiga fuskare, och undervisning af sådana är ej nyttig. Skollärarne erhålla ju nu i seminarierna undervisning såsom öfningslärare i åtskilliga ämnen, men hurudan är väl undervisningen deruti i våra folkskolor. Jag vill särskildt nämna trädgårdsskötseln. Hvilket ämne kan väl vara mera skönt och tacksamt att meddela undervisning uti än detta, der sjelfva naturen underlättar undervisningen. Men huru bedrifves väl denna undervisning? Jo så, att det t. ex. hör till *undantagen* att, ehuru jord upplåtits till skolträdgård, det finnes ett skolhus med en vacker och vårdad trädgård omkring. Det har icke hjälpt att landstingen anslagit medel till premier härför, ja, till och med utfäst så höga premier som 150 kronor, för att få undervisningen i detta ämne förbättrad, till den folkskollärare som deraf gjort sig förtjent — men man har knappast haft skäl för dessa premiers utdelning. Det är sant att det finnes lysande undantag på åtskilliga orter, men i allmänhet har undervisningen i trädgårdsskötsel varit mycket klen vid folkskolorna. Man torde temligen allmänt anse att undervisning i slöjd icke är lämplig vid seminarierna. Skälet dertill kan icke vara, såsom några påstå, att det icke finnes tillgång på verkstäder, ty sådana finnas ju i städerna, uti handtverksverkstäderna, der undervisning nog kunde meddelas, men huru kan man begära att en folkskolelärare elev, öfverhopad, såsom han är, med mångahanda läroämnen, skall kunna gå i lära som handtverkare, ty man må anse slöjdundervisning eller slöjds utöfvande hur som helst, det är dock en sorts undervisning i olika handverk, nemligen för ynglingen. Om den qvinliga undervisningen är här icke fråga.

Jag skall icke för min del yrka helt och hållet afslag å den nu föreliggande punkten, då ett utvidgande af lärokursen, utom slöjdundervisningen, torde vara behöflig, icke heller skall jag yrka återreniss. Jag har endast med dessa ord velat uttala min åsigt i fråga om den obligatoriska slöjdundervisningen vid seminarierna. Jag är för öfrigt

Ang. folkskolelärareseminariernas utvidgning.
(Forts.)

Ang. folkskolelärareseminariernas utvidgning.
(Forts.)

en varm vän af husslöjdens befordran — hvars nytta och nödvändighet jag vid flera tillfällen framhållit — men jag önskar praktiska undervisare — hvilka i och för sin undervisning som slöjdlärare icke behöfva undanskjuta eller tillbakasätta andra nödvändiga skolämnen — hvilket otvifvelaktigt skulle ske, om man äfven skall belasta folkskolelärarne med undervisningsskyldighet i slöjd.

Herr Abr. Ruudbäck: Det är väl en allmänt erkänd sanning, att en god skola fordrar goda lärare och att för att vara en god lärare det erfordras att hafva erhållit en god undervisning och haft tillräcklig tid för dess inhemtande. Vid den tid då folkskolor först började att inrättas i vårt land, skyndade man sig att, så till sägandes, tillverka folkskolelärare på en termin eller två. Skollärarne blefvo också derefter. Hvar och en, som haft erfarenhet om dessa gamla folkskolelärare, vet mycket väl, huru litet åtskilliga af dem fått lära. Sedan tillkom seminariestadgan af år 1863, tillämpad från och med år 1864. Denna stadga var det kraftigaste medlet för folkskolans upphjelpande, emedan man deri fastställde en tillräcklig tid för lärare-eleverna att bereda sig på detta, jag må säga, det svåraste af alla lärarekall. De många ämnen, i hvilka en folkskolelärare skall inhemta undervisning, och de stora fordringar, som ställas på honom dels i seminariet, dels ock, sedan han derifrån utgått, af folkskoleinspektörer, presterskap och föräldrar, gör att de flesta seminarieelever icke hinna att avsluta sin kurs på tre år. Det är endast de mest begåfvade, som kunna utan öfveransträngning på denna tid genomgå denna kurs. Jag har sjelf såsom inspektör för ett seminarium och sedermera dels i en dels i en annan egenskap varit i flitig beröring med seminarieelever, och jag kan derföre intyga, att flera af dem icke hinna på tre år gå igenom kursen utan att öfveranstränga sig. Se blott på somliga af dessa seminarieelever; gå de icke såsom bleka skuggor endast af öfveransträngning!

Jag anser således, att man icke bör genast förkasta det nu framlagda förslaget. Men jag vill icke, att det föreslagna fjerde året skall användas till undervisning i slöjd. Min åsigt är att, om man vill utbilda folkskolelärarne äfven till lärare i en mängd slöjder, man derigenom skall göra dem odugliga till allt. Slöjdskolan och folkskolan böra med ett ord skiljas. Man bör i detta hänseende gå tillväga på samma praktiska sätt som man redan börjat. Man bör nemligen inrätta slöjdskolor i särskilda lokaler och med särskilda lärare, och hvilka kunna bevisas af dem, som icke under tiden gå i andra skolor. Detta är praktiskt. Men man bör icke förvandla folkskolan till ett handverkshus, eller utbyta skolbänken mot hyfvelbänken o. s. v. Jag vill derföre ingalunda, på samma gång jag förordar en utvidgning af undervisningstiden i seminarierna med ett fjerde år, äfven gifva mitt förord för slöjdundervisningens införande vare sig vid seminarierna eller folkskolorna. Men för att åstadkomma en grundlig teoretisk undervisning i seminarierna och för att komma ifrån det olyckliga lexsystem, som så irriterat sig hos en del af de gamle lärarne, är det af den yttersta vigt att undervisningstiden i seminarierna utvidgas med

det föreslagna fjerde året. Statens kostnad för seminarierna blir derigenom endast obetydligt större än nu.

Man har här anfört ett par skäl mot den föreslagna anordningen, som jag vill besvara. För det första har man anmärkt, att förändringen skulle åstadkomma en större brist på folkskolelärare; och för att bevisa detta har man påstått, att redan nu förefunnnes en stor brist på dem. Ja, att det verkligen finnes brist på folkskolelärare, det är sant; men orsaken dertill kan icke ligga i några höga kompetensvilkor, utan beror af andra förhållanden, nemligen af folkskolornas snabba utveckling på senare tiden och deraf att en mängd gamla folkskolelärare just nu inträdt i pensionsåldern och tagit afsked. Då under normala förhållanden förut årligen behöfts 3 eller 400 nya lärare, erfordras nu 6 å 700. Det andra skälet var, att om man vidtog den nu ifrågasatta anordningen, så borde folkskolelärarnes löner äfven höjas. En talare på vestgötabanken har till och med påstått, att man icke kunde bifalla förslaget utan att dervid fästa vilkoret af ökade löner. Men, mine Herrar! hvarföre skall lönettillökning beslutas just nu, då ännu återstår ett år, innan eleverne skola börja den fyraåriga kursen, och fem år, innan de afslutat den. Det kan vara tid nog att tänka på detta framdeles. Jag tror således att intetdera af de anförda skälen är af någon betydelse.

Emellertid anser jag, att Utskottet ännu en gång bör taga frågan i öfvervägande och yrkar dervid, i likhet med hvad Första Kammaren redan beslutit, att punkten måtte återremitteras. Jag gör detta yrkande i det syfte, att den föreslagna utvidgningen af seminarierna med ännu en årsklass må ske, dock endast till förmån för elevernes teoretiska och praktiska utveckling inom de läroämnen, som vid seminarierna nu redan förefinnas.

Grefve Sparre: Efter de framställningar, som blifvit gjorda om återremiss, i hvilka yrkanden jemväl Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet instämt, tager jag för gifvet, att detta ock blir Kammarens beslut, och det vore då icke grannlaga af mig att allt för länge taga Kammarens tid i anspråk. Det vill jag likväl säga, att hvad här blifvit yttradt derom, att det skulle vara skadligt att föröka klasserna vid seminarierna, förefaller mig högst märkvärdigt. Vi hafva ju, mine Herrar, i alla tider med så mycken ifver sträfvat och arbetat för folkundervisningens höjande, vi hafva icke skytt några uppoffringar för detta måls vinnande; samtliga landsting, åtminstone i den del af landet, som jag känner till, hafva beviljat anslag för seminarier för bildande af småskolelärare och lärarinnor; nu väckes fråga om att försöka höja lärarnes bildning, och, på sätt Herr Ecklesiastikministern yttrat, det är nästan icke möjligt att på annat sätt höja folkbildningen än genom att öka lärarnes insigter; och då, mine Herrar, finnas här de som skulle vilja motsätta sig den nu föreslagna ökningen i lärarnes undervisningstid med ett år! Tro Herrarne, att fyra års undervisning är för mycket för den, som från det minimum af kunskaper, som fordras för inträde i seminarium, skall hinna att blifva mogen att handleda barn och sjelfständigt meddela undervisning?

Ang. folk-
skolelärares
seminariernas
utvidgning.
(Forts.)

När skolläraren utgått från seminariet, skall han nemligen handla nästan själfständigt, ty han har endast då och då tillsyn af någon folkskoleinspektör. Tro Herrarne, att för en sådan person fyra års undervisning är för mycket?

Vidare måste vi ihågkomma, att folkskolorna böra vara icke blott läroanstalter, utan äfven uppfostringsanstalter. En stor del af föräldrarne inom de fattigare klasserna äro dels i saknad af tid att egna sig åt barnens uppfostran, dels äro de till äfventyrs oförmögna dertill, dels vilja de ej egna sig deråt; ofta äro de äfven dåliga personer, hvilket naturligtvis kan inträffa inom alla klasser. I detta afseende bör då läraren i viss mån intaga föräldrarnes plats och sörja äfven för barnens moraliska uppfostran. Skulle vi då tveka att säga, att för genomgåendet af denna kurs, åtminstone för dem, som hafva ringa kunskaper, skulle fordras fyra år? Det skulle vara en märkvärdig motsägelse mot den omsorg, som denna Kammare alltid egnat åt folkundervisningen, om den skulle afslå ett till den grad för folkundervisningen gagnande yrkande.

Man har sagt att tillgången på folkskolelärare derigenom skulle minskas. Hafva vi i allmänhet funnit, att stegrade anspråk på statens tjänstemän har omöjliggjort deras erhållande eller förminskat antalet af sökande. Nej! mine Herrar; det märkvärdiga förhållande har alltid visat sig inträffa, att, i samma mån anspråken stegras och större fordringar på duglighet göra sig gällande, i samma mån blifver det flere, som söka att komma in på banan och derigenom erhålla den mera aktade ställning, som deraf blir en följd. Vilja vi alltså befrämja folkundervisningen, så för all del nekom icke detta anslag! Vi hafva under föregående år ökat folkskolelärares löner; jag nekar visst icke, att detta var en vigtig sak, men sedan vi väl höjt deras aflöning, dröjom icke att ställa på deras egen bildning det anspråk, hvartill vi äro fullt berättigade. Det ansvar, som hvilar på skolläraren, är så stort, att det ingalunda är för mycket, om han bereder sig för detta vigtiga kall i fyra år. Då Kongl. Maj:t nu i sin proposition föreslagit, att öka det anslag, hvaraf stipendier lemnas till elever, som sjelfve sakna medel att gå igenom den stadgade kursen, så lär vi väl olägenheten för skollärarne blifva ganska ringa.

Ända hittills har min roll vid behandlingen af denna fråga varit ganska lätt, men I mågen förlåta mig, om jag jemväl egnar några ord åt det andra momentet af denna punkt.

Jag ber Eder derföre att, ehuru jag ganska väl ser — hvad jag äfven vid sista riksdagen erfor — att frågan icke här har några sympatier, I ändock mågen öfverse med mig något litet och med tålmod höra hvad jag har att säga; det kan ju vara möjligt, att också en blind höna hittar ett korn.

Enligt hvad jag redan yttrat bör folkskolan vara en uppfostringsanstalt och icke blott och bart en lärdomsskola. I fordomtima nöjde man sig med den skolundervisning, barnen fingo i hemmet, och jemväl med den undervisning i slöjd, som dem der kunde bibringas; numera nöja vi oss ej med denna undervisning, hvad beträffar läsningen. Många föräldrar sakna dessutom tillräcklig tid och förmåga att sjelfva under-

Ang. folk-
skolelärares-
seminariernas
utvidgning.
(Forts.)

visa sina barn. Detta med afseende å läsningen. Men, mine Herrar, måtte man icke förhållandet är alldeles enahanda med undervisningen i slöjder? Eller erkänner man icke från alla delar af vårt land, att den slöjdskicklighet, som i alla tider utmärkt det svenska folket och som under förut varande förhållanden och med de anspråk, som då voro gällande, i beundransvärd grad af detsamma egdes, numera försvunnit. Om Herrarne läst de upplysningar, som infordrats från hushållningssällskapen och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i de olika länen utaf den af Kongl. Maj:t på Riksdagens begäran för ordnande af den tekniska undervisningen tillsatta komité, skulle Herrarne hafva funnit, att alla hushållningssällskap och Befallningshafvande utan undantag sagt, att den slöjdskicklighet, som i forna tider funnits hos folket, numera till stor del försvunnit, och i stället för att på vissa trakter nästan alla unga karlar kunnat handtera knifven, sågen, yxan eller hyfveln, blir detta numera allt mer och mer sällsynt. Måtte man icke under sådana förhållanden är skäl, att Riksdagen gör något för att åt folket återförvärfva denna slöjdskicklighet. Anspråken på densamma äro nu så mycket större, som den icke kan förvärfvas i hemmet, dels derföre att föräldrarna icke numera sjelfva innehafva densamma och dels derföre att de stegrade anspråken göra, att det icke är nog att dertill, såsom förut, använda de allra enklaste verktyg och maskiner; man måste något litet följa med tiden; man måste känna dess anspråk; man måste hafva en smula smak; man måste ega en viss förmåga att teckna och rita eller vissa förkunskaper, utan hvilka någon skicklighet i handslöjd numera icke gerna kan förvärfvas. Och hvar, mine Herrar, skulle man väl kunna förvärfva dessa förkunskaper, om icke i skolorna?

Nu säger man, att det är ett komplett misstag, att sammanblanda folkskolor och slöjdskolor, emedan de böra vara skilda fack. Detta är ett misstag. Af 100 barn, som bevista folkskolorna, äro 95, om icke 99, hänvisade att i en framtid lefva af sina händers arbete, och kan det väl under sådant förhållande, om skolorna skola vara uppfostringsanstalter, vara lämpligt att helt och hållet lemna handarbetet å sido och endast rigta uppfostringen åt läsning. Man invänder, att det vore att inkräkta på den för undervisningen i bokliga kunskaper bestämda tid. Men det märkvärdiga förhållandet inträffar, att vid *alla* de folkskolor, der man, i jembredd med läsningen sökt införa undervisning i slöjd — och dessa skolor äro i det län jag tillhör ganska många — har detta i allmänhet visat sig fördelaktigt. Om Herrarne komma till Venersborg, der en sådan i förening med folkskolan stald slöjdskola finnes, och der barnen dagligen undervisas vissa timmar i läsning och vissa timmar i handarbeten, skola Herrarne få höra lärarna säga, att ehuru väl nu, i stället för såsom vid andra skolor sex timmar, endast fyra timmar dagligen egnas åt läsning, barnen ändock göra lika stora, om ej större framsteg i läsning än förut. Det är alldeles ovedersägligt, att den ifver och den lust, hvarmed barnen gripa till verktygen, för att se resultatet af sitt arbete, äfven följer dem till boken, hvaremot, om de skola hänga 6 timmar dagligen öfver densamma, de uttröttas och läsa föga. Om Herrarne med

Ang. folk-
skolelärare-
seminariernas
utvidgning.
(Forts.)

några månaders mellanrum besöka de vanliga folkskolorna, skola Her-
rarne blifva förvånade öfver de *långsamma framsteg*, som der i all-
mänhet göras, och man kan icke undgå att anmärka, att tiden, detta
det dyrbaraste och för alla människor gemensamma kapitalet, för-
slöas.

Jag samtalade en gång härom med en folkskolelärare, en särde-
les förtjenstfull man, och han sade mig, att, efter hans uppfatt-
ning, barnens undervisning borde begynna med, att de finge lära sig
något handarbete. Lärarens första uppgift bestode nemligen, sade
han, uti att kunna fånga barnens uppmärksamhet; om han lyckas
deruti, hade han till stor del vunnit sitt mål. Men största svår-
ligheten för en lärare låg just uti att så blifva herre öfver barnen,
att han kunde beherrska deras uppmärksamhet. Satte man nu dem i
händerna en liten pjäs, som de skulle göra efter, blefve deras upp-
märksamhet rigtad derpå, och — fortfor läraren, som praktiserat i
sin tjenst under flera år — finge han bestämma, skulle derfore barn-
ens undervisning börja dermed, att de finge eftergöra små arbeten.
Derigenom skulle deras uppmärksamhet fångas. Ja, mine Herrar, dessa
små åtta à nio års barn skola nu börja sin skolgång med att lära
stafning och de första grunderna i språket, och det må förlåtas dem,
om skoltimmarne under sådana förhållanden blifva dem allt för tråkiga.
Åtminstone påminner jag mig, hurusom jag sjelf vid denna ålder fann
de stunder lyckligast, då jag var ledig från skolan. Dessutom skulle,
i fall slöjdarbetet infördes i folkskolorna, barnen längre kunna hållas
qvar i dem, än nu är fallet. Det är nemligen i allmänhet svårt för
fattiga föräldrar att hålla sina barn under en längre tid i skolan.
De börja sin skolgång vid åtta à nio års ålder och böra fortsätta
den, till dess de fyllt sina fjorton år. Vid femton års ålder beredas
de vanligen till sin första nattvardsgång, och först sedan de uppnått
sina sexton år, kunna föräldrarne af dem få någon nytta. Läte man
dem under deras skoltid lära sig något handverk, kunde de derige-
nom skaffa sig någon liten förtjenst. Det är otroligt, hvad det
verkar lifvande på barnen, om det på detta sätt beredes dem till-
fälle att förtjena, och jag har en gång förut, efter hvad jag vill
erinra mig, i denna Kammare berättat, hurusom barnen uti en
skola inom Elfsborgs län voro så ifriga att arbeta, att de in-
funno sig i skolan tidigt på morgonen, innan solen ännu gått upp
eller ock qvarstannade öfver natten, försedda med matsäck, för
att så tidigt som möjligt kunna påbörja sitt arbete. Det lif och
den ifver, med hvilken barnen förrätta sitt arbete, följer dem äf-
ven till böckerna, och derigenom få de håg och lust för läsningen.
Såsom det nu är, blir det allt för kostsamt för en fader, som har flera
barn, att en längre tid hålla dem i skolan och derunder förse dem
med kläder och föda. Finge barnen deremot genom arbete skaffa
sig någon, om ock ringa förtjenst, blefve detta en lättnad i deras
underhåll, och de kunde derjemte under en längre tid få åtnjuta skolans
undervisning. Det viktigaste är dock, att de få lära sig akta arbetet,
som ty värr hos så många numera kommit i missaktning. Det är
icke ovanligt, att personer, som besökt skolan, anse sig för goda att

befatta sig med kroppsligt arbete. De vilja naturligtvis förskaffa sig sitt uppehälle på ett, såsom de tro, lättare sätt än genom kroppsarbete. Men det farligaste i ett samhälle är att öka klassen af dessa intelligenta proletärer, som icke vilja och icke kunna arbeta, derföre att de derför hysa ett visst förakt. Om Herrarne behaga kasta en blick på Justitieministerns embetsberättelse och se på de statistiska uppgifterna om motiven för de inom landet begångna brotten, skola Herrarne finna, att de allmännaste af dessa motiv varit: vanvårdad uppfostran, kringstrykande lefnadssätt, fattigdom och vanart. Om barnen redan från sina spädaste år vandes vid sparsamhet och arbete och man gäfvade dem smak för att redan i barndomen försöka samla ihop sparpennningar, skulle de icke föra ett lättjefullt och kringstrykande lif, icke söka ett gagnlöst tidsfördrif, detta det mest olyckliga ord i vårt språk, utan de skulle i stället söka sina lekar i ett nyttigt och roande arbete.

Hvad qvinnan angår, hon, hvars höga bestämmelse är att vårda hemmet och som, för att nyttja en känd författares uttryck, "bär hemmets trefnad på spetsen af sin synål", huru viktigt är det ej, att hon i tid vänjes vid arbete och hvilken trefnad i hemmet medför icke detta? Det är tyvärr numera alltför vanligt, att den national-ekonomiska lag, som lär oss, att produktionen tilltager i samma mån, som arbetet fördelas, tillämpas på det sätt, att man upphör att arbeta, derföre att man kan köpa sig sakerna för billigare pris. Men onekligen torde det få anses mycket lyckligt, om man kunde fortfarande hålla vid makt denna husslöjd, som i forna tider satt den svenska bonden i stånd att sjelf tillverka en stor del af sitt huseråd och äfven åtskilliga af de redskap, hvaraf han för brukandet af sin jord var i behof. Om också fabriksvarorna fås till billigare pris, så äro de hemgjorda solidare.

Man säger, att folkskolelärarne skulle vara så främmande för detta slöjdarbete, att det vore obilligt att ålägga dem att deri meddela undervisning. Detta vågar jag påstå är ett komplett misstag och till bemötande af denna invändning ber jag få för Herrarne berätta, hvad som för någon tid sedan hände hos oss, nemligen i Elfsborgs län. Der var anordnad ett sammanträde af folkskolelärarne, der dem tillfälle lemnades att afhandla åtskilliga frågor som röra folkundervisningen. Ämnena för öfverläggningen voro uppgifna af folkskolelärarne sjelfva. En af dem till diskussion framställd fråga var denna: är det lämpligt att slöjdundervisning införes i folkskolan, och kan man ålägga skollärarne att meddela en sådan undervisning. Då man skulle skrida till diskuterandet af den sålunda framställda frågan steg en af de tillstädesvarande skollärarne fram och förklarade, att han ansåg sig böra rent ut säga ifrån, att han var den, som hade framställt denna fråga, men att han till följd af den erfarenhet, som han på den korta mellantiden varit i tillfälle att inhemta hade blifvit helt och hållet omvänd i sina åsichter beträffande lämpligheten af dylik undervisning och nu ansåg det vara ett rent nöje att få undervisa skolbarn i lättare slöjdarbete.

*Ang. folkskolelärarne-
seminariernas
utvidgning.
(Forts.)*

Ang. folk-
skolelärares
seminariernas
utvidgning
(Forts.)

Jag ber er, mina Herrar, icke hysa den föreställningen, att meningen är, att dessa skollärare skola på något sätt utbildas till mästare i ett eller flera handverk. Nej, icke må Herrarne tro, att man behöfver vara mästare i ett handverk för att deri meddela den första undervisningen, och till någon högre fulländning är ej meningen att bringa barnen. Liksom den, som är skicklig i sitt yrke, icke alltid eger förmåga att deri undervisa andra, så händer det å andra sidan ofta, att den, som sjelf icke är mästare i ett handverk, deremot med mycken framgång kan meddela elementerna deraf åt andra. Det är, som sagdt, alls icke meningen att bibringa dessa seminarieelever något mästerskap, utan endast att lära dem så pass, att de känna elementerna; och jag är fullkomligt öfvertygad om, att, trots det motstånd, som nu från så många af Herrarne förspörjes mot införandet af denna slöjdundervisning i våra folkskolor, skulle det, om man blott ville tillåta, att ett försök i den vägen göres, befinnas, att Herrarne samtliga snart blefvo omvända i sina åsigter.

På sätt jag vid ett föregående tillfälle tillätit mig nämna, innebär det af Kongl. Maj:t nu framställda förslaget alldeles icke någon opröfvad nyhet; ty om Herrarne behaga taga kännedom om den förordning i afseende på folkskoleväsendet i Finland, som nu redan i elfva år ländt till efterrättelse, så skola Herrarne finna, att en sådan undervisning i slöjd, som af Kongl. Maj:t här nu föreslagits och af Stats-Utskottet tillstyrkts, genom nämnda förordning införts i de finska folkskolorna. Jag har äfven gjort mig underrättad om, huru detta försök slagit ut i praktiken, och fått till svar, att det gått alldeles utmärkt väl, och ändå vågar man här påstå, att det hos oss omöjligt skulle kunna gå för sig. Man borde derföre åtminstone tillåta, att ett försök i samma rigtning äfven hos oss finge göras, och icke helt enkelt på förhand fördöma en sak, som man icke försökt; något som alltid är skadligt. Äfven de små försök i enahanda rigtning, som i vårt land gjorts, hafva slagit förträffligt ut, hvarom jag inbjuder Herrarne att genom ett besök vid åtskilliga folkskolor inom Elfsborgs län göra sig öfvertygade.

Jag har tillätit mig att yttra dessa ord för det fall, att frågan skulle återkomma till Utskottet — jag antager nemligen för alldeles gifvet, att Kammaren kommer att besluta återremiss — på det att i Kammaren åtminstone en röst skulle hafva uttalat sig för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Denna fråga må för öfrigt nu falla, den är dock af den vigt, att det icke kan dröja länge, innan den kommer åter; och jag är alldeles öfvertygad, att, vare sig denna slöjdundervisning kommer att införlifvas med folkskolan eller organiseras särskildt för sig, så kommer den dock nödvändigt att af Riksdagen omhuldas, och dermed är jag nöjd.

Herr *Uhr* instämde i Grefve Sparres yttrande.

Herr Jonas Andersson: Jag ber till en början att få fästa uppmärksamheten derpå, att i det moment af förevarande punkt af Utskottets betänkande, som nu är föremål för öfverläggning, blifvit sammanförda två särskilda ämnen, hvilka jag ansett lämpligast böra behandlas hvar för sig, nemligen frågan om utvidgande af den för seminariieleverna föreskrifna kurs med ännu ett år och frågan om införandet af slöjdundervisning vid dessa läroanstalter. Lämpligheten af denna senare anordning anser jag för min del kunna dragas i starkt tvifvelsmål, då deremot den förra frågan, eller om utvidgning af kursen för seminariieleverna, enligt min åsigt är af den stora vikt, att man bör väl betänka sig, innan man rent af afslår det i sådant syfte af Kongl. Maj:t nu framställda förslag. Då man nemligen betänker, att minst 75 procent af det uppväxande släktet i vårt land äro för sin bildning hänvisade till den elementära undervisning, som meddelas i folkskolan, så kan man äfven lätt inse, hvilken vigtig rol lärarne i dessa folkskolor spela. Lärarne uppfostra barnen och lärarnes bildning åter är beroende af hvad de i seminariet få inhemta. Afser man endast en flygtig mekanisk undervisning vid seminarierna, skulle man kunna anse, att en treårig lärokurs vore tillräcklig; men om man åsyftar, att läraren skall bilda sig sjelf och kunna bilda andra, icke blott i mekanisk färdighet, utan äfven i sådana ämnen, som kunna göra ynglingar och barn till förståndiga menniskor i alla afseenden, så att de kunna möta de stora fordringar man i allmänhet i vårt land ställer på hvarje medborgare, torde man komma till en annan åsigt i afseende på tillräckligheten af den tid, som nu är anslagen åt lärarnes undervisning vid seminarierna. Det är dessutom af erfarenheten bekräftadt, icke blott af seminarilärarne, utan lika mycket af de elever, som genomgått kursen vid seminarierna, att tiden för inhemtandet af de mångfaldiga ämnen, som nu äro föreskrifna att inläras, är alltför knapp. Det är också ett obestriddigt faktum, att mångas helsa blifvit bruten just till följd af ansträngningen vid seminarierna och att detta icke kan vara nyttigt hvarken för eleverna sjelfva eller för folkskolan, synes mig vara alldeles sjelfklart. Jag har någon kännedom om förhållandet i detta fall, emedan jag har två barn, som genomgått seminariet och de kunna ändock icke beskylas för att vara allt för mycket underlägsna i förmåga att mottaga undervisning; men de hafva likväl intygat, att, såvida man vill grundligt studera de ämnen, i hvilka undervisning der meddelas, tiden dertill är allt för kort, och de som ifra allt för mycket med sitt arbete, sätta sin helsa på spel, derföre att de läsa natt och dag, utan att ändock medhinna att så grundligt sätta sig in i ämnena, som önskligt vore. Jag för min del anser det vara af ganska stor vikt, att så tillräcklig tid lemnas för genomgående af kursen vid seminarierna, att icke eleverna behöfva öfveranstränga sig, för att någorlunda tillräckligt inhemta de nödiga kunskaperna.

Af en föregående talare har uppräknats en mångfald af ämnen, hvilka en skollärare, enligt skollagen, är ålagdt att inhemta, men den ärade talaren kom till det resultat, att han totalt ville afslå det nu föredragna 1:sta momentet. Jag medgifver, att, då han uppräknade

*Angående
folkskole-
läraresemina-
riernas utvidg-
ning.
(Forts.)*

Angående
folkskole-
läraresemina-
riernas utvidg-
ning.
(Forts.)

så många läroämnen, hans motiv för att icke införa ytterligare ett ämne vid seminarierna är fullkomligt giltigt, men detta ämnenas talrikhet talar för ett alldeles motsatt förhållande i afseende på behovet att utvidga lärotiden för de ämnen, som redan finnas vid seminarierna. Då emellertid dessa båda frågor, nemligen om införande af slöjd vid seminarierna och tilläggande af ännu en årsklass derstädes blifvit sammanblandade, hvilket gifvit så många af denna Kammares ledamöter anledning att yrka afslag å alltsammans, anser jag det vara allra lämpligast att återremittera frågan, för att först få densamma i dessa båda punkter skild och för det andra få en något bättre utredning af ämnet, än som här i Stats-Utskottets föreliggande utlåtande är ävågbragt. Jag yrkar derföre, att Kammaren ville återremittera denna punkt, likasom äfven de följande punkter, som stå i samband med införande af slöjd vid våra folkskolor. Det har blifvit af en föregående talare — som jag tror den förste — sagdt, att ännu icke någon erfarenhet visat eller några klagomål försports öfver, att någon brist vid undervisningen förefinnes hos våra skollärare. Jag medgifver att allmänna opinionen icke kunnat hafva skäl att särskildt häröfver klaga, men om man läser folkskoleinspektörernas berättelser, som väl i detta fall torde vara den bästa källan, är det icke utan, att man finner åtskilligt att i detta fall anmärka. Jag vill icke lägga folkskolelärarne till last de brister uti undervisningen, som möjligen kunna förekomma; men jag beklagar och klandrar det förhållande, som nu eger rum, att de få öfveranstänga sig vid seminarierna.

Jag anhåller om återremiss af den föredragna punkten.

Herr Nils Pettersson: Då jag är en ifrig vän af slöjdundervisning, så följer deraf, att jag med beredvillighet skulle vilja för min del bevilja de anslag, som för dess befrämjande äro oundgängligen nödvändiga. Men jag måste erkänna, att de talare, som påstått afslag å det föredragna betänkandet, härför anfört så viktiga skäl, att jag icke vågar yrka bifall till Utskottets förslag, sådant detsamma nu föreligger. Jag tror icke, att tidpunkten ännu är inne att vid seminarierna införa en fjerdje klass med dermed följande obligatorisk undervisning i slöjd. Härigenom skulle först och främst församlingarne blifva nödsakade att vid de särskilda folkskolorna vidtaga åtgärder för slöjdundervisningens anordnande, och detta komme nog mångentades att möta svårigheter. Vidare är bristen på folkskolelärare redan tillräckligt känbar, och under sådana förhållanden kan det icke vara välbetänkt att på dem ställa ökade fordringar. Om jag derföre å ena sidan anser tiden ännu icke vara inne för vidtagande af nu föreslagna åtgärder, så kan jag deremot å andra sidan icke dela deras åsigt, som vilja helt och hållet utestänga slöjdundervisning från folkskolan. Men jag tror, att man bildat sig en oriktig föreställning om sättet för en sådan undervisnings anordnande. Det är icke fråga om några storartade anstalter i sådant afseende. Men det kan icke förnekas, att folkskolan fått någon missrigtning genom den allt för ensidiga bokläsning, som densamma framkallar. Man ser ju mångentades exempel på, att barn, som för någon stund lägga boken å sido för

att sysselsätta sig med någon slöjd, antingen straffas för ett sådant beteende eller åtminstone härför få uppbära förebräelser. Då Grefve Sparre yttrade, att barnen borde lära sig något handverk för att i framtiden kunna, der nöden kräfde, åtminstone föda sig i sitt anletes svett, så menades härmed för visso ingen storartad slöjdskicklighet. För att nu en skollärare skall kunna verka något i sådant syfte, tror jag icke, att man behöfver förlänga hans egen studietid med ett helt år, hvarunder han skulle inhemta hvarjehanda insigter i slöjd, utan jag tror det vore nog, om han dels kraftigt hos barnen inskräper nödvändigheten af att arbeta, dels ock bibringar den undervisning i linear- och frihandsteckning, hvilka ämnen redan tillhöra folkskolan.

Jag tror derföre, att det icke vore att använda medlen i den rätta riktningen, om man nu oförändradt bifölle Utskottets förslag, och derföre förenar jag mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Anders Aug. Andersson: Att folkskolan år efter år gjort stora framsteg i vårt land, kan ingen bestrida, och det är lika så min fullkomligaste öfvertygelse, att den äfven hädanefter skall vinna allt högre utveckling. Men deremot tror jag icke, att det ännu kan vara lämpligt att låta eleverna vid folkskoleseminarierna vinna insigter i hvarjehanda grenar af slöjd, för att sedan i deras ordning meddela sådan undervisning vid folkskolorna. Att sådan undervisning skulle vara till mycket stor nytta, vill jag ingalunda bestrida, men för närvarande torde den icke lämpligen kunna anordnas annat än i städerna. Hvad deremot landsbygden beträffar, tror jag, som sagdt, att frågan är för tidigt väckt. Möjligen skulle man kunna öfverlemnna ett anslag för sådant ändamål till landstingen, för att sedermera af dessa tillhandahållas de kommuner, som deraf vilja begagna sig. Men att göra denna undervisning obligatorisk vid alla våra folkskolor, torde icke vara välbetänkt. För min del vill jag dock icke bestrida, att en lämpligare bestämmelse i denna punkt möjligen kan ske, och derföre förenar jag mig med dem, som yrkat återremiss å det föredragna betänkandet.

Herr Samuel Johnson: Jag har begärt ordet för att uttala min åsigt i förevarande punkt angående utvidgning af seminarierna med ännu en årsklass samt införande vid dessa läroanstalter af undervisning i slöjd. Detta senare anser jag under närvarande förhållanden för ingen del vara lämpligt, emedan skolläroarna, enligt min tanke, hafva fullt upp med arbete, om de skola sköta sitt kall, utan att dessutom vara snickare etc.

Jag anser således, att dessa båda frågor icke böra sammanblandas; jag är en mycket varm vän af slöjdundervisning och önskar densamma all möjlig framgång, men likväl på en särskild väg, utan att sammanblanda densamma med folkskolan. Men då Utskottet icke tillstyrkt inrättandet af särskilda slöjdskolor, utan i stället föreslagit, att undervisning i slöjd skall införas bland folkskolans läroämnen, kommer jag att instämma med dem, som påyrkat punktens återremitt-

Angående
folkskole-
lärosemi-
nariernas utvid-
ning.
(Forts.)

Angående
folkskole-
läraresemina-
riernas utvidg-
ning.
(Forts.)

terande till Utskottet, och detta derföre, att jag anser, att förslaget, sådant det nu föreligger, ej kan bifallas.

Herr Hjelm: Oaktadt detta ämnes stora vikt och betydelse, skall jag dock med anledning deraf, att många talare begärt ordet i denna fråga, söka att fatta mig kort. Innan jag inlåter mig på sjelfva ämnet, ber jag att i förbigående få bemöta den ärade representanten från Vexjö, som påstod, att i början af folkskolans tillvaro eleverne vid folkskolelärareseminierna utexaminerades efter att hafva en, högst två terminer bevisat läroanstalten. Om detta kunde vara förhållandet i Vexjö eller någon annan från hufvudstaden aflägsen landsort, känner jag icke. Men hvad jag deremot vet är, att under sista hälften af 1840-talet här i hufvudstaden och äfven på andra ställen i mellersta landet måste eleverna bevisa seminariet i 2, ja, ända till 2 $\frac{1}{2}$ år och derutöfver, innan de blefvo utexaminerade. Någon utgick väl efter 1 $\frac{1}{2}$, ja, ett års kurs, om han var bättre utrustad med förkunskaper och läshufvud. Undantag gjordes dock för en och annan förlegad student, som vanligtvis erhöll betyg på kortare tid, och såsom exempel 14 dagar.

Hvad sjelfva frågan beträffar, så skulle jag möjligen kunnat gå in på den af Utskottet föreslagna förlängningen i lärokursen vid folkskolelärareseminierna, om genom denna förlängning afsetts att bibringa eleverna insigt i några nya, för skolläraren viktiga och ämnen färdigheter, såsom helsovårdslära, praktisk vana vid afvägningar, större öfningar i hållandet af föreläsningar och dylikt. Men sedan Herr Ecklesiastikministern yttrat sig i frågan och jag af honom fått höra, att här ej är fråga om att på något sätt skärpa fordringarna för examens erhållande och afgångsbetyg från seminariet, utan endast att tillsätta en klass såsom *underlag*, har den tvekan, jag angående denna fråga förut möjligen hyst, att lägga min röst för förslaget, försvunnit. Jag vågar påstå, att de fordringar, som för inträde vid folkskolelärareseminierna nu äro bestämda, äro fullt tillräckliga och att det derföre ej är hvarken behöfligt eller finnes ringaste skäl till att förlänga seminaristernas vistande vid läroverket. Sådant vore endast att, såsom rektorerna också önska, göra undervisningen i de högre klasserna beqvämare för lärarne, ty det blefve väl någon extra lärare, som besväret ålades att gifva eleverna denna omordade "utjemningen i kunskaper och läroverksvana."

Nutidens fordringar i förkunskaper till inträde vid seminarierna äro icke små, men icke heller större än som kan erhållas i hvarje folkskola. Och jag vågar påstå det — bestämdt, så stora, att hvarje duglig seminariilärare bör kunna på dem, såsom underlag, på 3 år dana en äfven duglig och kunnig folkskolelärare, om eleven annars är en för undervisning mottaglig person, och som icke saknar anlag för lärarekallet, och i begge dessa senare fall bör han afgå och icke utgå från seminariet. De fordringar man i detta afseende ställer på den vid seminariet inträdessökande äro icke obetydliga. Jag ber att få bevisa detta genom att uppläsa 33 och 34 §§ i Kongl. Maj:ts förnyade reglemente för folkskolelärareseminierna i riket den 1 December 1865,

hvilka §§ innehålla bestämmelser angående villkoren för inträde vid dessa seminarier. De lyda sålunda: § 33. "Den, som önskar att såsom elev vinna inträde i seminarium, skall med egenhändigt skrifven ansökan före läsårets början sig i sådant afseende hos rektor anmäla och dervid genom behörigt intyg styrka sig hafva begått Herrans nattvard, vara känd för ett godt uppförande, hafva haft naturliga eller skyddskoppor, samt uppnått sjutton års ålder; hvarjemte sökande, som vid seminarium eller annat offentligt läroverk åtnjutit undervisning, är pliktig att förete derifrån meddeladt betyg" och § 34: "Vid anställt förhör bör inträdessökande ådagalägga följande insigter och färdigheter:

a) Någon bekantskap med Nya Testamentets heliga skrifter; god kännedom af en kortare lärobok i bibliska historien, äfvensom af Luthers lilla katekes och den antagna förklaringen med dertill hörande bibelspråk.

b) Full färdighet att väl läsa svenskt och latinskt tryck, äfvensom förmåga att nöjaktigt redogöra för det lästa, och att någorlunda felfritt uppskrifva ett dikteradt stycke.

c) Färdighet i de fyra räknesätten i hela tal och bråk jemte öfning i enkel hufvudräkning.

d) Kunskap i det allmännaste af fäderneslandets historia och geografi.

e) En jemn och redig handstil samt

f) Kännedom om nottecknen och om tonens läge på ett musikalliskt instrument." Har eleven vid inträdet alla dessa kunskaper, — och jag tror, att lärarne vid undersökning derom gå så strängt till väga, att de just icke kunna beskyllas för att, om jag så må säga, lägga fingrarna emellan, hvilket ock bevisas deraf att så många inträdessökande icke emottagas — har, säger jag, eleven dessa förkunskaper vid inträdet och får han sedan under 3 års tid åtnjuta ändamålsenlig undervisning vid seminariet under ledning af skickliga pedagoger, så bör han kunna danas till en duglig folkskolelärare, så vida han icke saknar anlag för studier samt håg och fallenhet för sitt yrke. Men om så är att han saknar detta, kan han hvarken på 4 eller 5 år utbildas dertill. Ty det är otvifvelaktigt, att folkskolelärarebefattningen kräver mer än många andra sysselsättningar en man med särskildt intresse för sitt kall. Den inträdessökande skall, hvad jag visade af de upplästa §§, vara inne i de flesta läroämnen äfvensom i svenska språkets behandling i skrift, t. o. m. något i musiken. Han är sålunda icke en i elementarkunskaperna oförberedd person vid inträdet i läroverket, och ehuru några nya ämnen, deribland pedagogik tillkomma, hinner eleven på nu föreskrifna 3 år utbilda dem, synnerligen som främmande språk icke förekomma, och få tid öfver att förvärfva undervisningsskicklighet och tillämpningsvana af pedagogiken.

Det torde kunna inträffa, att bland de många folkskolelärare, som finnas spridda i de olika delarne af vårt land, gifvas flere, som, ehuru de aflagt godkänd afgangsexamen från seminariet, dock ej äro lämplige att sköta sin plats; men detta, om så är, beror således

Ang. folk-
skolelärare-
seminariernas
utvidgning.
(Forts.)

icke på att de ej varit 4 år vid seminariet utan på bristande intresse för den bana de valt och anlag för studier och lärarekallet.

Vill man nu verkligen höja folkskolelärarnes undervisningsskicklighet och bemöda sig om att få goda skollärare så tror jag, att det vore långt lämpligare att i detta afseende använda samma metod som den hvilken tillämpas i flere tyska stater, och, så som jag mins äfven i Schweitz, den nemligen: att icke till seminarieliev antaga någon person, som icke minst ett år, jag tror der är föreskrifvet 2 år, såsom s. k. lärarelärling eller såsom ersättningslärare eller småskolelärare pröfvat sig sjelf och blifvit pröfvad om han är till håg och förmåga lämplig egna sitt lif för lärarekallet. Tröttnar han under denna prof-tid går han ej till seminariet utan väljer annat lefnadsyrke. Nu här hos oss rusa ynglingar och flickor till folkskolelärareseminarierna, genomgå der sin lärokurs och taga sin examen. Under den tiden men vanligen först sedan de sjelfva haft skola några år komma de under fund med, att de valt orätt bana, men eftersom de derå offrat både flere års tid och penningar i tusental, vilja de härför hafva ersättning och stanna vid skolan såsom folkskolelärare, ehuru desse till en sådan befattning äro odugliga och kunnat med större hugnad för sig och mera nytta för andra gagnat på annat sätt.

Så länge folkundervisningen i vårt land är så ordnad att samma barn i en stor del kommuner gå vaxelvis i småskolan och folkskolan; så länge undervisningen i flera hundra skolor måste bestridas genom så kallade ersättningslärare; så länge ännu icke församlingen är enligt lag skyldig hafva mer än *en folkskola*, vore der ock 1,000 barn i folkskoleåldern; så länge ännu icke presterskap, konsistorier och skolråd tillhållas att 1864 års Kongl. kungörelse om afgangsbetyg tillämpas; så länge ännu folkskolan kan inhysas i rum, som på många ställen närmast likna kyffen eller lider; ja, så länge vi med både författning, eller rättare *författningar*, ty de äro ej långt ifrån legio, befinna oss i en babylonisk förbistring och icke ringaste enighet finnes i deras tillämpning, ej minst genom ännu saknad arbetsordning för skolan; så länge allt detta och flere oegentligheter till förefinnas, är förhållandet sådant, att vi böra uppskjuta med inrättandet af ännu en årsklass vid seminarierna, som skulle äfven ännu mer öka den redan nu stora bristen på lärare. Men *skall* undervisningstiden förlängas så bör detta ske på frivillighetens väg genom inrättande af en 4:de klass uppöfver de nu befintliga, och uti hvilken de elever, som vilja dokumentera sig för erhållande af de bättre lärareplatserna, kunde, om de så önskade, förvärfva sig ett större kunskapsmått än det för nu vanlig afgangsexamen erforderliga.

I sammanhang härmed vill jag erinra om hvad jag under förra året från denna plats yttrade om önskligheten af ett lärareinstituts inrättande vid någon af statens jordegendomar t. ex. *Svartsjö*, der de från seminarium utexaminerade kandidaterna kunde få sig ett 4:de års praktisk kurs uti att förvärfva någon insigt uti handtverkerier, jordbruk, trädgårdsskötsel, vana att ledigt föreläsa o. s. v. och hvarunder de genom åhörande af föreläsningar kunde få sitt kunskapsförråd ökad, samt om vid en sådan anstalt förlades en förädlingsanstalt för van-

artige barn eller unga brottslingar, erhöle de äfven en alltid för den unga läraren behöffig vana att förädla menniskor genom uppfostran.

Hvad anslaget till stipendier beträffar, så är detta så ringa, att det, fördeladt på fjerdedelen af eleverne, ej skulle vid seminarium komma att lemna mer än 22 kronor och 50 öre till hvarje, och den summan kan visserligen vara bra att hafva för en fattig seminarist, men den kan dock ej anses vara någon väsentlig hjälp för den, som för sin vistelse vid seminariet årligen måste åstadkomma den betydliga summan af 5 à 600 kronor, som väl är hvad en person minst behöfver att vid ett läroverk uppehålla sig i 52 veckor.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Lundegård: Efter den vidlyftiga diskussion, som angående denna hufvudtitel redan egt rum, och med fäst afseende å de många viktiga punkter i det föreliggande betänkandet, som ännu återstå att behandla, hade det må hända varit bäst att afstå ifrån ordet. Men jag ber dock att i största korthet få uttrycka min åsigt med afseende på det föreliggande förslaget om folkskolelärareseminariernas utvidgande med ännu en årsklass samt införande af undervisning i slöjd vid dessa läroanstalter. Man kan ej bestrida, att en stor fördel skulle vinnas genom iurättandet af ännu en årsklass vid rikets folkskolelärareseminarier, liksom det icke heller lider något tvilfvel, att, om eleverne finge stanna en ännu längre tid vid dessa undervisningsanstalter, än nu är fallet, de skulle erhålla större utveckling så väl i de teoretiska insigterna som ock i den praktiska förberedelsen för lärarekallet. Jag har dock för närvarande mina betänkligheter mot att tillstyrka bifall till det föreliggande förslaget, emedan jag fruktar att den stora brist på lärarekrafter, som nu förefinnes, skulle genom en sådan utvidgning af lärokursen som den, hvarom här är fråga, ännu mera ökas, och detta så mycket hellre som vi veta, att folkskolornas antal i vårt land blifver med hvarje år allt större och större.

Att lärarne vid rikets seminarier äro fullt kompetente att bedöma elevernes skicklighet, eftersom de sjelfve handledt dem och följt deras utveckling under hela den tid de bevistat läroanstalterna, kan ej bestridas. Och då desse lärare ej äro tillfredsstälde med de insigter eleverne vid afgangen från seminarierna nu hafva och till följd deraf funnit sig manade att uttrycka en önskan om undervisningstidens förlängning, så är jag fullt öfvertygad derom, att denna framställning grundar sig på ett allvarligt intresse för befrämjandet af folkskolans utveckling. Men då man å andra sidan från de särskilda församlingarnes skolråd icke hört något missnöje framställas mot de folkskolelärare eller lärarinnor, som på de senare åren från rikets seminarier utexaminerats, anser jag tiden icke ännu vara inne att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit och Utskottet tillstyrkt, förlänga lärotiden och öka fordringarne vid dessa undervisningsanstalter, och detta så mycket mindre, som man måste taga uti öfvervägande, att en sådan förlängning förutsätter förökade utgifter för de elever, som skola egna sig åt detta kall. Vi måste nemligen besinna, att de fleste utaf eleverne äro medellösa personer, som utaf egna tillgångar icke kunna bestrida utgifterna

Ang. folkskolelärareseminariernas utvidgning.
(Forts.)

Ang. folk-
skolelärares-
seminariernas
utvidgning.
(Forts.)

för lärokursens genomgående. De måste derföre i allmänhet upplåna penningar dertill, hvarigenom de ådraga sig en skuld, som, uti deras omständigheter, icke är af så ringa betydelse. Beräknar man nu kostnaden för hvarje års kurs till 3 à 400 kronor, hvilket under närvarande förhållanden icke tyckes vara för högt tilltaget, så skulle en fyraårig lärokurs komma att belöpa sig till cirka 12 à 1,600 kronor. Inträder nu en lärare eller lärarinna i folkskolans tjänst med en sådan skuld, och ser sig med de löneförmåner som nu förefinnas urståndsatt att afbördas sig densamma, så blifver detta förhållande en börda, som så nedtrycker sinnet, att arbetet i folkskolans tjänst icke blifver utöfvadt med den glädje, som är nödvändig för hvarje framgångsrik verksamhet. Ty det är gifvet, att för en samvetsgrann människa det icke finnes ett svårare bekymmer, än när hon blifvit försatt i en sådan belägenhet, att hon icke med ett redligt arbete ser sig kunna afbördas sig sina skuldförbindelser. Om man nu verkligen är betänkt på seminariernas utvidgning och lärotidens förlängning, på det att de blifvande lärarne och lärarinnorna må kunna tillägna sig mera omfattande och grundliga insigter, så kan jag icke annat än instämma i den åsigt jag här hört uttalas, att man då också får vara betänkt på löneförmånernas ökande. Ty det är fullt billigt och rättvist att ställa löneförmånerna i förhållande till de anspråk, man ställer på lärarnes och lärarinnornas kunskaper och bildning.

Hvad åter beträffar slöjdundervisningens införande vid seminarierna så väl för lärare som lärarinnor, så anser jag detta både behöfligt och nyttigt, emedan denna sysselsättning kan blifva en angenäm vederqvickelse för eleverne efter deras ansträngningar med bokligt arbete, men denna undervisning kan för närvarande, enligt mitt förmenande, ganska väl erhållas utan att behöfva utsträcka lärotiden. Ty den omväxling mellan själs- och kroppsarbete, som sålunda beredes eleverne, kan ej undgå att hafva ett uppriskande och lifvande inflytande på deras öfriga verksamhet, och i de folkskolor, der man redan infört denna undervisning, har man gjort den erfarenhet, att barnen med lätthet på hälften så kort tid inhemta samma kunskaper som förut. Är åter meningen med slöjdundervisningens införande vid seminarierna den, att eleverne skola under lärotiden så utvecklas i färdighet och skicklighet, att de kunna vid inträde uti folkskolans tjänst meddela undervisning åt andra, så medgifver jag gerna, att en utvidgning af undervisningstiden vid seminarierna vore nödvändig. Ty skola eleverne med någon fördel kunna meddela undervisning åt folkskolans barn, så behöfva de en ganska lång tid för att sjelfve kunna inhemta erforderliga kunskaper och vana vid handslöjders utöfvande. Men är nu meningen denna, att äfven denna undervisningskyldighet skall läggas på folkskolelärarne och lärarinnorna så fordrar man i sanning, enligt min tanke, alldeles för mycket af dem, och mig veterligen finnes ingen tjänstemannaklass inom vårt land, på hvilken man ställer så höga anspråk och fordringar som på denna. Vi skola komma i håg, att folkskoleläroämnen skall undervisa uti alla folkskolans läroämnen, hvilka icke äro så fåtaliga; vidare skall han lära barnen skrifning, räkning, teckning, han skall öfva dem uti exercis, gymnastik

och sång; han skall undervisa dem i trädgårdsskötsel och nu slutligen i slöjd och handarbete. Man kan då verkligen på dem tillämpa den gamla visans ord: *de skola allting bestyra*.

Och om man nu tager än ytterligare arbetstiden i betraktande, så må vi ihågkomma, att folkskolelärarne och lärarinnorna hafva 8 månaders undervisningsskyldighet, hvilken af församlingarne kan utsträckas till 10 månader mot särskild ersättning. Kommer härtill 6 veckors arbete i fortsättningsskolan, hvilket är föreslaget, så skulle således en lärares eller lärarinnas hela arbetstid komma att utgöra 11½ månader, och de skulle således icke förunnas mera än 14 dagars hvilotid på året till vederqvickelse och återhemtande af nya krafter för förnyade ansträngningar uti folkskolans tjänst. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på detta förhållande, hvilket synes mig vara i hög grad obilligt, ty folkskoleläraren behöfver, såsom hvilken annan arbetare, sin hvila, för så vidt han skall kunna hålla ut med sina mödor och sitt arbete, hvilket kräfver större ansträngningar än den kan föreställa sig, som är alldeles obekant med och främmande för ett dylikt arbete. Men, säger man: för detta öfverarbete får han ju särskild ersättning. Ja, visserligen; men jag anser, att denna ersättning icke är tillräcklig för det ansträngande arbete och den stora försakelse, som dessa lärare sålunda måste underkasta sig.

Af hvad jag nu i korthet anfört torde framgå, att, ehuru jag visst icke kan hafva något emot att folkskolelärarne och lärarinnorna bibringas större kunskaper och mera undervisningsskicklighet, så kan jag dock under närvarande förhållanden icke lemna mitt bifall till det föreliggande förslaget. Jag anhåller om afslag på den gjorda framställningen.

Herr Jöns Rundbäck: Flere talare hafva redan uppträdt, men, så vidt jag vet, ingen af Utskottets ledamöter mer än reservanten, och ehuru jag icke deltagit i Utskottets beslut, vill jag dock i viss mån uttala mig till försvar för Utskottets förslag.

De talare, som hittills yttrat sig emot detta förslag, synas mest hafva fäst sig vid senare delen af detsamma, eller frågan om slöjundervisningens införande vid seminarierna, och deri hafva de kanske icke haft så orätt, ty Utskottet har ställt den i förgrunden af sitt betänkande.

Men, mine Herrar, det finnes så många andra orsaker, som föränleda, att detta fjerde år är så af behofvet påkalladt. Jag vill endast uppläsa en enda mening af den Kongl. propositionen. Den lyder sålunda: "I mån af folkskolans stigande utveckling måste anspråken på folkskolelärarnes kunskaper och skicklighet blifva allt större". Detta är, enligt min åsigt, ett kraf tillräckligt stort för att betinga en utsträckning i öfningstiden; ty kan detta kraf tillfredsställas genom att lägga ett fjerde år till undervisningstiden vid seminarierna, tror jag, att denna tid vore väl använd och mycket dermed vunnet. Ingen, som eger någon kännedom om nu ifrågavarande förhållanden, kan förneka, att sedan kursen vid dessa seminarier bestämdes till treårig, seminariibildningen gjort betydliga framsteg.

Ang. folkskolelärareseminariernas utvidgning.
(Forts.)

Visserligen finnas elever, som för genomgåendet af seminariet behöft fem eller t. o. m. sju år, men äfven om de använt ännu längre tid, skulle de derigenom icke vunnit större utbildning. Det torde nemligen vara tydligt, att dessa elever vanligen icke äro de mest kunskapsrika, utan att deremot *de* förr kunna antagas hafva de bästa anlagen, som genomgå seminariet på kortaste tid, ehuru kanske med stor ansträngning. För min del anser jag alltså nödvändigt, att undervisningstiden utsträcker. Jag vågar ock, med den lilla kännedom jag eger om saken, påstå, att, trots undervisningen blifvit på senare tider mycket förbättrad, ganska mycket dock är öfrigt att önska, och såsom exempel härpå vill jag nämna undervisningen i ett bland de viktigaste ämnen, som i seminariet förekomma, nemligen modersmålet. Jag tror mig nemligen känna, att man — låt vara att sådant beror på metodiken — i detta ämne på ett orätt sätt forcerar undervisningen. Det tillgår nemligen så, att eleverne uteslutande sysselsätts med inlärande af den grammatikaliska terminologien, satsanalys och rättskrifning efter diktamen, hvaremot kriaskrifning sällan eller knappast någonsin förekommer. Om prosodik m. m. vill jag icke tala. Samma anmärkning, att man vid undervisningen följer ett alltför teoretiskt sammanträngdt system, gäller äfven andra delar af denna undervisning. Följden häraf har blifvit, att seminarierna icke blifvit hvad de borde vara, utan att det, såsom i Kongl. Maj:ts proposition uttalas, vore önskligt att erhålla en särskild preparandanstalt för den förberedande utbildningen. Det saknas nemligen vid undervisningen för närvarande ett praktiskt och lefvande inträngande i ämnen; och jag hemställer till Herrar ledamöter af Andra Kammaren, huru vida icke sådant är nödvändigt för dessa seminariel elever, hvilka såsom blifvande folkskolelärare skola uppfostra folkets barn. Dessa senare hafva efter genomgången skolkurs icke tillfälle till fortsatta studier och skulle då icke vara mottagliga för en sådan undervisning, äfven om den meddelades af en professor. En professor skulle ock finna det mycket svårare att göra undervisningen begriplig för dessa disciplar än för dem han vanligen undervisar. Det fordras ock en särskild förberedelse för att meddela denna undervisning; ty barnen gå icke i skolan för skolans skull utan för att lära. Undervisningen afser nytta för framtiden, och just derföre måste lärarne för dess meddelande vara fullt vuxna sitt kall. Det är af denna anledning en god och fullständig seminariebildning är erforderlig, och det vore önskligt att, vare sig undervisningstiden vid seminarierna utsträcker eller icke, vederbörande vidtog de i metodiken och lärosättet nödiga ändringarne. För den, som har en inblick i folkskolans angelägenheter, är det lätt att inse, att undervisningen måste anordnas på ett praktiskt, för lifvet gagnande sätt.

Detta till försvar för Utskottets förslag om utvidgning i lärotiden. Beträffande åter den ifrågasatta slöjdundervisningen hafva åtskillige talare, så vidt jag rätt uppfattat deras yttranden, ansett, att den föreslagna fjerde klassen skulle tillkomma hufvudsakligen i och för denna slöjdundervisning. Kongl. Maj:ts proposition är visserligen i detta hänseende icke fullt klar och tydlig, men åtminstone har jag tänkt mig, att från första ögonblicket eleven vunnit inträde vid semi-

narier, till dess han lemnade detsamma, han skulle under vissa timmar i hvarje vecka dermed sysselsättas. En sådan sysselsättning vore ock under studietiden väl behöflig, ty en sund själ förutsätter en frisk kropp. Väl vet jag, att en del seminariielever finnas, som taga sig åtskilliga fristunder, men så finnas också andra, som uteslutande under hela terminen vistas i sitt rum och icke gå ut annat, än då de begifva sig till seminariet; de blifva rent förderfvade; och dessa elever äro ändå icke de sämsta. Hade de tillfälle och skyldighet att någon tid sysselsätta sig med något arbete på verkstäderna, skulle det, efter min åsigt, vara för dem mycket välgörande, och att på det sätt ordna slöjdundervisningen skulle, såsom jag tror, medföra ganska goda verkningar. Är man deremot i detta fall icke tillfredsstäld med hvad Kongl. Maj:t föreslagit, kan man ju yrka återremiss af momentet för erhållande af en utredning om, huru saken rättast bör ordnas.

Jag vill nu icke vidare upptaga Kammarens tid. Jag yrkar för närvarande bifall till Utskottets förslag, likväl med tillkännagifvande, att, ifall återremiss blifver Kammarens beslut, jag icke har någonting deremot.

Herr Rundgren: Beträffande frågan om folkskolelärareseminariernas utvidgning, hafva alla rektorer och lärare en sammanstämmande och fullt utbildad öfvertygelse derom, att en ytterligare klass vid dessa läroanstalter erfordras, icke på det att en ytterligare mängd kunskaper måtte bibringas eleverna, utan för att det kunskapsmått, som, enligt nuvarande stadganden, är föreskrifvet att af dem inhemtas, må kunna grundligt inläras. Derföre har man ock, vid frågan om seminariernas utvidgning, icke velat sätta den nya klassen *öfver* de nuvarande, utan *under* dem såsom en förberedande klass. Det kan nemligen för en hvar af Herrarne och isynnerhet för dem, som representera landtkommuner, icke vara annat än alldeles tydligt och uppenbart, att, så länge vi icke hafva någon fortsättningsskola till folkskolan, svalt mellan det kunskapsmått, som bibringas i folkskolan och hvad som erfordras för att vinna inträde vid ett seminarium är allt för stort; hvarföre ock en stor del af dem, som inkomma på seminarierna, der söka och äfven vinna inträde utan att vara så förberedda, att de kunna följa med undervisningen, utan att underkasta sig de yttersta ansträngningar. Vid folkskolelärareseminariet i Karlstad har jag haft tillfälle erfar, huru tungt och öfveransträngande arbete just under det första året vid läroverket kräfvades af eleverna; och finner derföre den af Kongl. Maj:t uttalade åsigten fullt berättigad, att man genom inrättande af en förberedande klass bör underlätta detta arbete. Sådant är det ena syftemålet med förslaget. Men jemväl ett annat lika viktigt är dermed förenadt, det nemligen att eleverna skola kunna något tidigare, än som nu sker, afsluta den teoretiska kursen och således det fjerde året mera uteslutande egnas åt hvad som för en folkskolelärare är af största vikt: vinnande af praktisk skicklighet. Mera anser jag icke behöfva sägas för att visa behovet af seminariernas utvidgning.

*Ang. folk-
skolelärare-
seminariernas
utvidgning.
(Forts.)*

Hvad beträffar införandet af undervisning i slöjd vid seminarierna har jag jemväl i det hänseendet någon erfarenhet, då vid Karlstads seminarium slöjden redan blifvit intagen bland läroämneua, och en slöjdlärare der anställd. Der har visat sig, att eleverna, långt ifrån att finna sig nedtyngda af det nya läroämnet, tvärtom betrakta dessa lärotimmar såsom rekreatiionsstunder, så att icke blott vid de obligatoriska slöjdtimmarne utan jemväl vid de timmar, då deltagandet i slöjdundervisningen är fri, så många af dem infinna sig, som kunna rymmas i de små rum, der denna undervisning lemnas. Erfarenheten, åtminstone vid Karlstads seminarium, visar således, att hos eleverna ingen föreställning förefinnes derom, att deras mödor ökats genom tillkomsten af denna undervisning, utan att de tvärtom anse den såsom en nöjsam vederqvickelse.

Hvad åter angår frågan, huruvida man kan vänta, att folkskolelärarne skola vinna sådan färdighet i slöjddande, att de sjelfve skola kunna deri lemna undervisning åt andra, så anser jag, att till en början detta icke kan vara meningen, eftersom man väl icke kan föreställa sig, att man omedelbart kan vinna detta mål. Sannolikt kommer att dröja länge innan slöjden blifver allmänneligen införd vid folkskolorna; men äfven om så blir förhållandet, måste det dock vara en vinst för landet, om genom seminariernas utvidgning de lärare, som derifrån utgå, vunnit så mycken färdighet i slöjden, att de kunna föra verktyget eller knifven. På det sättet kan man hoppas, att en och annan af desse lärare jemväl vid folkskolan skall söka frivilligt meddela undervisning i detta ämne åt sina lärjungar.

Den erfarenhet, jag eger såväl i fråga om nödvändigheten att utvidga seminarierna som ock om möjligheten att vid dessa anstalter införa slöjdundervisningen genom hvad jag sett tillämpas vid Karlstads läroverk, måste hos mig framkalla önskan att samtliga seminarier vinna utvidgning, hvadan jag, för min del måste lifligt understödja det förslag, som blifvit af Kongl. Maj:t framställt och af Stats-Utskottet tillstyrkt.

Herr Carl Ifvarsson: Jag kan icke såsom den siste ärade talaren yrka bifall till Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet tillstyrkta förslag.

Det är för öfrigt samma förhållande med mig som med en annan af de talare, som före mig haft ordet, att jag inom Utskottet icke deltagit i detta ärendes behandling; men jag har icke samma åsigt i frågan som denne talare, hvilken ansåg, att han i allt fall borde understödja Utskottets förslag. Jag kan för min del icke göra det.

Det synes vara ett egendomligt förhållande med denna fråga. Såsom af betänkandet synes, har Kongl. Maj:t föreslagit, att undervisningen vid rikets folkskoleseminarier skulle utsträckas till 4 klasser i stället för att denna undervisning nu meddelas i blott 3 klasser. Ändamålet med denna utvidgning synes egentligen vara, att hädanefter undervisning i slöjd äfven skulle komma att meddelas i dessa seminarier. Under nu pågående öfverläggning har emellertid Herr Ecklesiastikministern sökt ådagalägga att sådant icke låter sig göra.

Han talade nemligen, och detta med rätta, om de många läroämnen, som eleverna i alla fall hafva att öfva sig uti och de dryga lärokurser de måste genomgå, utan afseende på den undervisning i slöjd hvarom nu är fråga. Om man sålunda fäster sig vid hvad Herr Statsrådet nu i dag yttrat i denna Kammare, så skall man finna, att detta icke står väl tillsammans med hvad Departementschefen i samma ämne yttrat till statsrådsprotokollet, hvarest åter säges, att en till 4 år utsträckt undervisningskurs i folkskoleseminarierna skulle vara tillräcklig att bibringa eleverna undervisning äfven i slöjd. Jag vet icke riktigt, huru man bör uppfatta dessa hvarandra motsägande framställningar af Herr Departementschefen; enklast torde vara att hvarken fästa sig vid det ena eller andra af dessa mot hvarandra stridande omdömen af samme man i ett och samma ämne.

Andra omständigheter, som beröra denna fråga torde sålunda böra tagas i betraktande. Hvad nu det föreliggande förslaget beträffar, så tror jag, att man kan säga, att det är välment, och jag tviflar ingalunda på, att Kongl. Maj:t framlagt detsamma i akt och mening att det skulle lända till samhällets bättnad. Men för min del anser jag, att detsamma är opraktiskt och tror mig äfven kunna ådaga-lägga, att så verkligen förhåller sig. Detta förvånar mig dock icke. Man kan nemligen icke fordra, att Konungens rådgifvare i alla ärenden, som de inför Kongl. Maj:t föredraga, skola hafva praktisk erfarenhet, och då, såsom här, vederbörande icke aktat nödigt att före ärendets föredragning i statsrådet rådfråga sig med några af folkskolans, med det praktiska förhållandet bekante, målsmän, så är det icke underligt, att Departementschefen icke har kännedom om, huru beskaffade dessa förhållanden äro på landsbygden. Man har således icke rätt att klandra denna obekantskap, tvärtom, må man förlåta honom den, ty ingen menniska kan vara fullt hemmastadd på alla områden. Men vi landtbor, som känna till folkskoleförhållandena på landsbygden, kunna icke under stillatigande antaga ett förslag, som är så helt och hållet opraktiskt som det nu föreliggande. Det är opraktiskt, först och främst derföre att det är nästan omöjligt att finna en lärare, som är på en gång skicklig att undervisa i slöjd och i de läroämnen, som förekomma i folkskolan. Hvar och en har nemligen sina naturliga gåfvor och anlag, och den lärare, som är skicklig att undervisa i slöjd, är vanligen olämplig att sköta en folkskolelärarens åligganden i öfrigt, och tvärtom. Det kan möjligen finnas någon af naturen rikt begåfvad man, som med skicklighet skulle kunna sköta dessa båda slag af undervisning; men sådana män måste höra till de sällsynta undantagen. Till följd häraf måste det utan tvifvel vara olämpligt att uti en och samma persons hand förena undervisningen i slöjd med de läroämnen, som förekomma i folkskolan. Är åter meningen, att slöjdundervisningen i folkskolan skall bestridas af särskilde lärare, så bör ju icke sättas i fråga, att seminaristerna skola underkasta sig en särskild undervisningskurs i slöjd.

Hvad nu åter beträffar frågan om, huruvida icke i alla fall en fyraårig kurs borde föreskrifvas för dem, som genomgå folkskoleseminarium, så vill jag icke bestrida, att ju seminaristen skulle under en

Ang. folk-
skolelärare-
seminariernas
utvidgning.
(Forts.)

fyraårig kurs hinna förvärfva sig större kunskaper och skicklighet för sitt blifvande kall än under en treårig lärokurs. Härvid är dock att märka, att man redan nu ofta har svårt att fylla behovet af folkskolelärare i landsorten. För icke längre än ett par år sedan måste vi inom den kommun jag tillhör antaga en oexaminerad lärare i folkskolan, emedan det för oss var alldeles omöjligt att få någon annan, oaktadt vi ingingo till seminarium i Göteborg med anhållan om att få oss tillsänd en lärare, som genomgått seminarium.

Då förhållandet på landsbygden ännu är sådant, så kan det väl icke vara skäl att redan nu och innan tilloppet af elever till folkskolelärareseminarierna är större än för närvarande utsträcka seminariekursen med ännu ett år. Långt angelägnare är det, att våra folkskolor utvecklas i stort, så att de verkligen uppfylla sitt ändamål. Men derföre behöfves i främsta rummet att de få tillräckligt antal skollärare. Säkert är, att många kommuner skulle vara böjda att inrätta flera folkskolor, om lärare funnes att tillgå. Af statsrådsprotokollet rörande denna fråga synes väl framgå, att det för närvarande är en stark tillströmning af elever till seminarierna och att det således i en framtid kommer att blifva god tillgång på folkskolelärare. Men desse elever hafva ännu icke utgått från seminarierna och bristen på lärare kvarstår således under närmaste tiden till lika stort hinder som nu för förslagens tillämpning.

En annan omständighet, som väl också måste tagas i betraktande, är, att större anspråk på folkskolelärares kunskapsmått äfven betingar högre aflöning åt dem, än hvaraf de för närvarande äro i åtnjutande. Följden åter häraf kan blifva den, att en del kommuner anse sig icke hafva råd att aflöna så många lärare, som behöfvas, hvilket helt naturligt måste blifva till men för sjelfva undervisningen i folkskolan. Äfven ur denna synpunkt anser jag således den ifrågasatta förlängningen i seminariikursen vara mindre välbetänkt.

Under sådana omständigheter kan jag icke heller tillstyrka punktens återförvisande till Stats-Utskottet. Visserligen kan man icke på förhand förutsäga, hvilken utsigt vore för handen att få ett annat förslag framställt. Men som jag antager, att meningen med en återremiss, om den eger rum, är att få någonting åtgjordt med afseende på hela eller en del af förslaget och jag för min del icke vill gå in derpå hvarken i sin helhet eller delvis, så förenar jag mig med dem, som yrkat rent afslag å det föredragna momentet, isynnerhet som jag tror, att man bättre kan använda sin tid än till en gagnlös återremiss.

Jag yrkar således afslag.

Herr Gumælius: Herr Talman! För en stund sedan framkastade en af Kammarens ledamöter till mig — om med särskild anledning af den nu pågående diskussionen eller ej, vet jag icke — den frågan, huru länge det väl skall dröja, innan vi få ny lokal för Riksdagen. På denna fråga kunde jag naturligtvis icke gifva något svar. Men sjelf har jag mer än en gång haft tillfälle erfarat behovet af en ny lokal för våra öfverläggningar och icke minst under denna hufvudti-

Ang. folk-
skolelärares-
seminariernas
utvidgning.
(Forts.)

tels behandling, som synes mig särdeles egnad att belysa antydda fråga. Jag tillåter mig därför att gripa tillfället i flykten och göra Kammaren en erinran om densamma. Det är icke gerna möjligt, att någon större del af Kammarens ledamöter kunnat fullständigt följa med den diskussion, som nu pågår. Desslikes är det knappt troligt, att ens flertalet af de talare, som uppträdt i denna fråga — af hvilka jag är den tjugonde i ordningen — varit i tillfälle att höra hvad samtliga de öfrige talarne anført i ämnet. Det är därför ganska sannolikt, att åtskillige af dem, efter genomläsande af diskussionsprotokollet för denna dag, skola finna, att de yttrat saker, som redan förut blifvit sagda och kanske äfven vederlagda. I en tjenligare lokal vore sådant omöjligt och skulle i längd icke tålas.

Efter det jag med Herr Talmannens tillåtelse gjort denna erinran vid sidan af ämnet, öfvergår jag till sjelfva saken. Som jag dock icke kunnat följa med diskussionen i sin helhet, skall jag icke göra mig skyldig till att anföra något, som redan blifvit sagdt; och då återstår mig endast att tillkännagifva, i hvilken riktning jag önskade att Kammarens beslut i frågan måtte gå. Alltså hemställer jag, att Kammaren måtte, i likhet med Första Kammaren, återförvisa ärendet till Stats-Utskottet, på det Utskottet måtte blifva i tillfälle att åtskilja hvad som här kommit tillsammans och således upplösa denna förening, som visst icke är något äkta förbund.

Herr Torpadie: Jag skall försöka att icke göra mig skyldig till det upprepande af hvad förut blifvit anfördt, som, efter hvad den näst föregående talaren påpekat, skall hafva inträffat, samt derföre yttra mig kort.

På samma gång jag förklarar mig tro att folkskolelärares bildningsståndpunkt jemförelsevis är rätt aktningsvärd, anser jag den likväl långt ifrån vara den högsta man af dem kan begära. Jag har derföre ingenting emot, att tillfälle beredes folkskolelärarne att höja sina kunskaper i synnerhet som det är min lifliga öfvertygelse, att ju större kunskaper läraren har, desto mera utsigt är det, att det mål, man med folkskolan åsyftar, vinnes. Men derjemte anser jag, att den vidsträcktare undervisningen bör meddelas på sätt herr Hjelm uttryckte sig såsom *underlag* för hans kunskaper. Härigenom undvikes den öfveranstängning för seminariieleverna, som nu ofta är för handen och som hufvudsakligen beror derpå, att eleverna sakna tillräcklig underbyggnad, då de inträda i seminariet. Rörande de inkast mot den föreslagna längre kursen för folkskolelärareleverna, som i öfrigt äro framställda, ber jag att endast få biträda hvad herr Abraham Rundbäck deremot andragit. Att åter förena undervisningen i slöjd och i de egentliga läseämnena anser jag ytterst betänkligt. Det är gifvet, att, äfven om man kan bibringa hvilken som helst menniska med sundt förstånd och någon förkunskap skicklighet att undervisa andra i enklare läroämnen, så är det deremot alldeles omöjligt att bibringa ens de enklaste handgreppen i slöjd åt personer, hvilka sakna hvarje anlag för dylik selsättning. Dessutom bör man undvika att öfveranstänga folkskolelärarne, dessa folkbildningens pionierer, med en alltför mångartad verk-

Ang. folk-
skolelärare-
seminariernas
utvidgning.
(Forts.)

samhet. Jag erinrar mig lifligt ett italienskt ordspråk, som säger, att skolläraren är liksom ett vaxljus. Under det han lyser för andra, förtär han sig sjelf. Nu vill jag gerna, att man gör allt för att bereda fasthet åt detta ljus samt föröka dess lyskraft, men jag kan ej gilla att man itudelar dess sken och tvingar det att kasta en half låga in i skolrummet och en half sådan i verkstaden; den *sannolika* följden häraf skulle blifva att skenet blefve klenat åt båda hållen och den *säkra* att ljuset förr än eljest skulle slockna.

För min del förenar jag mig med dem, som yrkat återremiss af den föredragna punkten.

Herrar *Nils Östling* och *Lars Johan Larsson* instämde med Herr Torpadie.

Herr Lasse Jönsson: Då öfver 20 talare haft ordet, så är det temligen svårt att enligt Herr Gumælius' åsigt undvika att repetera hvad redan förut blifvit yttradt. För min del skall jag försöka det, men jag kan icke undertrycka mitt stora tvifvelsmål om nyttan af hvad i denna punkt är föreslaget. Jag tager mig friheten motsäga de talare, hvilka sagt, att här icke är att befara brist på lärare för folkskolan. En talare trodde, att, om fordringarna på kunskaper höjas för dessa lärare, ingen brist ändå skulle uppstå, ty — sade han — oaktadt man höjt kunskapsmättet för statens tjenstemän, har likväl ingen brist på sökande förmärkts. Åtminstone i den ort, der jag är bosatt, har redan flere år varit känbar brist på folkskolelärare. Än anmäler sig en sökande, än ingen, och under de tre månader, som af innevarande år äro gångna, hafva öfver 20 lärareplatser annonserats lediga i posttidningen under rubrik "Ny ansökningstid". I Jemtland, på Gotland, i Småland och Skåne, öfverallt har varit brist på sökande. Bland annat anslogs ledig vid årets början en lärareplats i Skåne, Löfvestads församling. Skolrådet har upplyst, att endast tvenne ansökningar inkommit. Af dessa hade en tagit examen 1842, den andre 1856. Den ene var 50 år, den andre 65. En annan lärareplats uti en socken i närheten af mitt hem inom Kristianstads län har den 3 sistlidne Januari tillkännagifvits vara ledig icke mindre än femte gången. Är icke detta talande bevis derpå, att brist på folkskolelärare förefinnes. Åläggas nu folkskolans lärare att äfven undervisa uti slöjder, är jag förvissad, att bristen blir ännu större, ty vanligen egna sig åt detta kall personer med mera lust för läsning, än kroppsarbete. Beröfvar man dem fördelen att slippa kroppsarbete och tvingar dem att lära sig hvarjehanda slöjder, för att sedermera undervisa skolbarnen, så blir deras böjelse för folkskolelärarens kall mindre, och antalet sökande till dylika platser blir också mindre än för närvarande. Grefve Sparre beklagade, att man icke fästat tillräckligt afseende vid hushållningssällskapens och Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes afgifna yttranden år 1873 i fråga om husslöjdens dåvarande ståndpunkt samt åtgärder till densammas utveckling. Han sade att dessa myndigheter i allmänhet tillstyrkt den förändring i arbetsordningen vid folkskolan som nu är föreslagen. Detta utlåtande är oss icke så obekant, som

talaren trodde. Jag för min del har händelsevis läst detsamma och funnit, att visserligen de flesta beklaga, det slöjdskickligheten på senare åren gått tillbaka, men en af dem säger t. ex., att detta icke skett till förlust, utan tvärtom till vinst för befolkningen, emedan det visar, att man lärt sig använda sina lediga stunder på det som är vida nyttigare såsom jordbrukets förbättrande och husdjurens bättre rykt och skötsel. Jag skall emellertid icke taga Kammarens tid i anspråk med att uppläsa detta och andra yttranden af likartad beskaffenhet.

Hvad beträffar föreningen af folkskolan med slöjdskolan, så har jag i nyssnämnda bok icke funnit något uttalande om dess praktiska nytta eller försök dermed, utom från ett län, nemligen Södermanlands, der en komité tillsatts af Konungens Befallningshafvande, hvilken uttalat sig på följande sätt: "Utom förut omnämnda slöjdskola i Östra Wingåker och hvilken skola, på ett praktiskt och instruktivt sätt ordnad och skött, gifvit goda resultat, hafva ock på andra ställen inom länet slöjdskolor inrättats i förening med folkskolan, *men synas dessa icke hafva uppnått det med dem afscdda ändamålet*". Detta var 1873. Ser jag på sista berättelsen derifrån, så fins ingen folkskola förenad med slöjdskola. Grefve Sparre åberopade äfven förträffligheten deraf att inom hans eget län folkskolan är förenad med slöjdskolan i allmänhet, men enligt en i Kammaren utdelad skrift: "Slöjdskolan och Folkskolan" finnas icke inom Elfsborgs län mer än två dylika skolor med förenad undervisning. Det oaktadt upplyser skriften, att äfven i dessa finnas särskilda lärare anställda. "Lärarnes löneförmåner äro för smed och snickare hvardera 600 kronor samt för skomakare och skräddare hvardera 500 kronor, allt per år. Dessa lärare äro yrkesmän i staden. Deras undervisningstid är lika med lärarens i läseskolan, eller 30 timmar i veckan under 9 månader af året. Lärarinnorna i slöjdskolan hafva respektive 400 och 250 kronor. Dessutom är en särskild föreståndare för folkskolan i dess helhet anställd, hvilken åtnjuter ett årligt arvode af 600 kronor". Följaktligen är icke i denna skola undervisningen i läsning och slöjd förenad på samma sätt, som uppgifvits. Här äro särskilda lärare med sina särskilda löner. Jag har mina betänkligheter mot att det skulle gå an att inympa slöjdundervisning vid folkskolan och tror att skolan skulle komma att deraf lida. Nu hafva åtskillige talare yrkat återremiss i det syfte att få bort 4:de året vid seminarierna, andra åter för att få bort slöjdundervisningen med bibehållande af den föreslagna längre kursen, m. m. Huru skall Utskottet bete sig med dessa olika yrkanden? Jag tror, att mycken svårighet och tidsutdrägt härigenom skall uppstå och yrkar jag derföre rent afslag.

Herr Lyth: Endast några ord. Man har sagt, att folkskolevärdarnes kunskapsmätt i allmänhet är stort nog, så att man icke bör kidare öka det. Man borde inrätta någon förberedande skola, som yunde tjena till ett underlag för klasserna i seminarierna, så att ynglingarne komma dit med säkrare underbyggnad. Detta tror jag icke vara olämpligt. Men mot en sådan anordning kan med skäl

Ang. folkskolelärare-seminariernas utvidgning.
(Forts.)

erinras, att derigenom åstadkommer man en stor kostnad för de fattiga eleverna, hvarigenom de åsamka sig skulder, som de sedan få svårt att gälda med de små folkskolelärarelönerna.

För min del anser jag, att de anmärkta olägenheterna af elevernas mindre goda underbyggnad kunna afhjelpas derigenom att Riksdagen godkände det i följande punkt af betänkandet i fråga satta anslag till fortsättningsskolor. Infördes sådana skolor i vårt land, skulle mera begåfvade folkskoleelever kunna der förskaffa sig erforderliga förberedande kunskaper. Riksdagen skulle icke i så fall behöfva kasta bort så stora summor, som nu i fråga sättas för seminariernas utvidgning och dessutom för de i allmänhet fattiga seminarieeleverna åstadkomma förökade utgifter.

På grund af hvad dels jag nu yttrat dels ock i öfrigt uti frågan anförts, yrkar jag fortfarande afslag å punkten.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter upptagande af de yrkanden, som derunder blifvit framställda, gaf Herr talmannen, enligt dem, propositioner dels på bifall dels på afslag, dels ock på återremiss, samt förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för afslag. Votering blef då begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits yrkandet på återremiss, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd omröstningsproposition, lydande sålunda:

“Den, som afslår hvad Stats-Utskottet hemställt i 19 punkten mom. a af utlåtandet N:o 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren återförvisat momentet till Utskottet.“

Voteringen visade 102 ja mot 69 nej, och hade Kammaren således afslagit Utskottets förevarande hemställan.

Ang. förhöjdt anslag till stipendier för seminariielever.

Uti mom. b) hade Utskottet hemställt: att, i enlighet med Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, tillökning i anslaget till stipendier för seminariielever måtte beviljas med 5,000 kronor.

Sedan denna hemställan blifvit uppläst, gaf Herr Talmannen proposition på bifall till densamma, hvilken proposition besvarades med blandade ja och nej.

Herr Nils Larson begärde då ordet och anförde: Jag hörde, att det svarades åtskilliga *nej* på Herr talmannens proposition å bifall till detta moment, och det var denna omständighet som föranledde mig att begära ordet. Man hade föreställt sig, att, då det näst föregående momentet blifvit af Kammaren afslaget, också detta moment borde

afslås, men för min del tror jag icke, att Kammarens beslut i föregående moment äfven ovilkorligen bör medföra afslag å mom. b.

Det är visserligen sant, att Kongl. Maj:ts förslag om tillökning i anslaget till stipendier för seminariielever med 5,000 kronor var en följd af förslaget om förlängning i kursen för seminariieleverna, men, äfven om den föreslagna förlängningen af Kammaren icke blifvit beviljad, följer väl icke deraf, att tillökning i anslaget blifvit obehöfzig.

Såsom upplyses af det vid Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof fogade statsrådsprotokoll har tilloppet af elever vid seminarierna på sista tiden blifvit betydligt mycket större än förut och det är alldeles gifvet, att, om seminariielevernas antal blifver större än förut, blir anslaget också i samma mån otillräckligt mot tillförene, och derfor är det också nödvändigt att i allt fall bifalla den föreslagna tillökningen i anslaget. Jag yrkar för den skull, att punkten *b* måtte godkännas.

Herr Nils Pettersson: Äfven jag för min del anser, att dessa 5,000 kronors tillökning i anslaget till stipendier för seminariielever böra bifallas, oberoende af det beslut man i förra punkten fattat. Jag tror nemligen seminariielevernas antal på sista tiden så betydligt ökats, att dessa penningar vore väl använda, om Riksdagen ville bevilja dem.

Jag har verkligen också varit villrådig, huruvida Kammaren skulle kunna bifalla detta moment som står i så nära sammanhang med Kongl. Maj:ts proposition, i fråga om folkskolelärareseminariernas utvidgning, som, behandlad i föregående moment, blifvit af Kammaren afslagen, men sedan jag hört, att den siste ärade Talaren trott, att detta skulle kunna låta sig göra, så förenar jag mig i det yrkande han framställt.

Herrar *Lyth* och *Lundegård* instämde med Herr Nils Petersson.

Herr Berg: Jag ber endast att med anledning af det yrkande, som nu blifvit framställt, få upplysa, hvad statsrådsprotokollet i denna fråga innehåller. Der står nemligen: "Tillika torde det, enär lärjungarne i den nu föreslagna nya klassen otvifvelaktigt böra lika väl som eleverna i de öfriga klasserna komma i åtnjutande af det understöd, som lemnas åt behöfvande och skickliga elever, hvilka vitsordats för berömvärd flit och godt uppförande, blifva nödvändigt, att anslaget till stipendier ökas med ett mot den sannolika tillökningen i elevantalet svarande belopp".

Det är således alldeles uppenbart, att det anslag, som här blifvit begärdt, är en följd af den förändring af seminarierna, som i ett föregående moment blifvit i fråga satt och, då detta moment redan blifvit af Kammaren afslaget, kan jag icke finna det vara något skäl för Kammaren att bifalla det följande. Detta skulle nemligen vara att bifalla ett anslag för ett helt annat ändamål än det med afseende å hvilket Kongl. Maj:t framställt förslaget.

Ang. förhöjdt
anslag till
stipendier för
seminariielever.
(Forts.)

På grund af hvad jag sålunda anfört tillåter jag mig att yrka afslag å det föredragna momentet.

Häruti instämde Friherre *Koskull* samt Herrar *Axel Bergström*, *P. N. Bergström* och *E. G. Boström*.

Herr *Ola Månsson*: För min del tror jag, att denna punkt är så fristående, att man icke behöfver afslå densamma, derföre att man afslagit punkten a. Jag tror också, att dessa 5,000 kronor, som äro ämnade till understöd för fattige studerande vid folkskolelärareseminarierna äro så väl behöfliga, att jag på det varmaste hemställer om bifall till anslaget, ty rätt många, som derigenom skulle kunna beredas ett ringa understöd i sina studier, kunde deraf få nytta. Jag anhåller alltså om bifall till punkten b.

Herr *Nils Larson*: med anledning af den anmärkning en ärad talare framställt mot mitt förslag ber jag få erinra, att i detta moment, sådant det af Utskottet blifvit framställt och formuleradt, finnes icke något förbehåll derom, att medlen endast skulle få användas till stipendier åt elever i fjerde klassen, utan det heter helt enkelt, att den föreslagna tillökningen i anslaget skulle afse behofvet af stipendier för seminariielever i allmänhet. Det är visserligen en sanning att, i den för Kongl. Maj:ts förslag framställda motiveringen talas om tillökningen i anslaget såsom en följd af förslaget om inrättande af en fjerde klass vid seminarierna, men såsom jag tagit mig friheten att förorda bifall till momentet, skulle det förhöjda anslaget grunda sig på andra motiv som jag äfvenledes sökt visa. Man lägger nemligen under slutet andra motiv än dem förslaget gifver vid handen, nemligen att de tre klasserna komma att hädanefter få större mängd elever och att derföre det vore nödvändigt att anskaffa större tillgång till stipendier att i dessa tre klasser utdelas.

Herr *Hjelm*: Äfven jag ser visserligen mycket gerna, att dessa seminariielever få så stora stipendier som möjligt; de behöfva det väl, men ändock torde det vara temligen oformligt att, sedan första delen af punkten blifvit afslagen, bevilja dessa 5,000 kronor till ett helt annat ändamål än som blifvit föreslaget. Jag fäster dessutom uppmärksamheten derpå, att tiden för inträde vid seminarierna är höstterminens början. Om jag nu antager att Kongl. Maj:t begärt det nuvarande anslagsbeloppet efter det antal elever som beräknas komma att söka inträde der under den nästkommande hösten, men detta anslag skulle under nästföljande år visa sig otillräckligt, så kan ju Kongl. Maj:t inkomma till 1878 års Riksdag och begära att för samma år få förökadt anslag till stipendier vid seminarierna, hvilket icke torde afslås, ty Riksdagen har någon gång förut beviljat medel att utgå samma år som anslaget blifvit beviljad, om den funnit behofvet vara verkligt.

På denna grund yrkar jag afslag å momentet.

Herr Berg: Jag vill endast fästa en föregående talares uppmärksamhet derpå, att jag icke har sagt, att i sjelfva klämman till detta beslut förekommer något vilkor för beviljande af tillökningen i anslaget; men i motiveringen såväl för Kongl. Maj:ts som Utskottets framställning står tydligt framhållet, att anslagsförhöjningen skulle användas för elever i den föreslagna fjerde klassen. Att nu, då frågan om den nämnda klassen icke blifvit bifallen, Kammaren skulle, för att använda ett här ofta brukadt uttryck, "på rak arm", beviljas dessa 5,000 kronor till elever i de andra klasserna, synes mig vara att fatta beslut i ett ämne, der motion eller annat förslag icke blifvit väckt. Ett sådant formvidrigt tillvägagående, kan jag icke gilla och ehuru jag icke vågar uttala ett omdöme derom, huruvida beviljandet af ett förhöjdt anslag till stipendier i de öfriga klasserna är af behovet påkalladt eller icke — hvarom i allt fall utredning nu icke föreligger, — så måste jag, på grund af de skäl jag förut anfört, vidhålla mitt yrkande om afslag å det förevarande momentet.

Ang. förhöjdt anslag till stipendier för seminariielever.
(Forts.)

Herr Rundgren: Det är gifvet att, då jag yrkat bifall till Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag i föregående punkt, jag äfven skulle vara villig godkänna hvad som i punkten b är föreslaget, om nemligen punkten a blifvit bifallen. Men då nu punkten a är af Kammaren afslagen, så lärer väl deraf följa, att åtminstone i denna Kammare äfven punkten b bör afslås. Det är en aldeles ny motion, som nu af Herr Nils Larson blifvit väckt. Hvarken Kongl. Maj:t eller enskild motionär har väckt fråga om att för nu varande tre klasser höja stipendierna, utan Kongl. Maj:t har föreslagit, att, om en ny klass tillkomme, skulle dessa stipendier komma att ökas.

Här har redan i dag diskuterats, huruvida en motion, som afsåg att åt vissa docenter vid universiteten bereda en fördel, borde ens remitteras till Utskott och nu synes man vilja, att en ledamot, som väcker aldeles ny motion, skall genast få den behandlad.

Jag ber att få vända den ärade motionärens uppmärksamhet derpå, att, om det också icke står det uttryckliga vilkoret i mom. b af Utskottets förslag att dessa stipendier skola tillkomma endast den fjerde klassen, så är det uppenbart, att det dock varit Utskottets mening, efter som Utskottet i sin motivering anfört hvad Kongl. Maj:t föreslagit i afseende på den fjerde klassen, och "på grund af hvad sålunda förekommit" hemställt "att tillökning i anslaget till stipendier för seminariielever må beviljas med 5,000 kronor". Jag måste således helt och hållet bestrida den meningen, att nu, sedan Kammaren afslagit punkten a, bifall till punkten b uti i frågavarande moment kan ega rum.

Herr Nils Larson: Jag måste ännu en gång försöka att fästa uppmärksamheten något mera på hvad som framgår af betänkandet såväl i dess motivering som i sjelfva klämman. Det är nemligen på intet sätt sagdt, hvarken i motiveringen eller klämman, att dessa 5,000 kronor skulle uteslutande användas till stipendier för elever i den föreslagna fjerde klassen. Det är endast i motiveringen sagdt, att då,

*Ang. förhöjdt
anslag till
stipendier för
seminariielever.
(Forts.)*

i händelse den föreslagna fjerde klassen inrättades, det torde komma att blifva ett större antal elever, som borde erhålla del af dessa stipendier, så torde också anslaget för stipendier behöfva ökas, hvarföre Utskottet föreslår: "att tillökning i anslaget till stipendier för seminariielever må beviljas med 5,000 kronor." Det är således enligt min åsigt alldeles klart, att, om Riksdagen beviljat den föreslagna tillökningen i kursen för seminariieleverna, vederbörande icke då vore ovilkorligen skyldige att till elever i den tillkomna fjerde klassen utslutande gifva stipendier af dessa 5,000 kronor, utan vederbörande hafva enligt min åsigt, fullt fria händer, att, i händelse uti fjerde klassen icke skulle finnas elever eller ock icke finnas sådane som vore berättigade till stipendier, utdela dessa till elever i andra klasser, om i dem tilloppet blefve stort.

Det är således, på sätt jag äfven förra gången jag hade ordet tog mig friheten visa, alldeles klart, att ifrågavarande medel icke äro afsedda för någon viss klass, utan utgöra en tillökning i det allmänna anslaget för samma ändamål och kunna af vederbörande disponeras, eftersom behofvet kräfver. Den af Utskottet föreslagna klämman är ock så formulerad, att den icke innebär någon inskränkning i vederbörandes rätt att pröfva, hur anslaget skall bäst användas.

Icke heller kan jag förstå, huru den näst föregående talaren kunnat påstå, att jag kommit fram med en alldeles ny motion, då jag helt enkelt yrkat bifall till ett af Kongl. Maj:t framlagdt förslag, som dertill blifvit af Stats-Utskottet tillstyrkt.

Herr Carl Ifvarsson: För mig synes det icke vara af så särdeles stor betydelse, om Kammaren bifaller eller afslår den ifrågavarande punkten, men jag har begärt ordet med anledning af det af en föregående talare framställda påståendet, att ett yrkande om bifall skulle innebära en helt ny motion, ett påstående som jag anser icke böra lemnas obestriddt. Det är visserligen alldeles klart att, då, såsom Utskottet säger, "Kongl. Maj:t vidare föreslagit Riksdagen att för utvidgning af seminarierna med ännu en årsklass samt för införande vid dessa läroanstalter af undervisning i slöjd bevilja en tillökning i anslaget till folkskolelärareseminarierna af 13,500 kronor samt i anslaget till stipendier för seminariielever af 5,000 kronor", det är tydligt säger jag att motiven, för begäran om båda dessa anslag, såväl det å 13,500 kronor som det å 5,000 kronor, varit en önskan att utvidga seminariikursen med ännu ett år, och att sålunda dessa nu ifrågavarande 5,000 kronor voro afsedda för den ifrågasatta nya fjerde klassen. Men deraf följer alldeles icke med någon nödvändighet, att icke Kammaren skulle ega full frihet att, fastän den nu afslagit den ifrågasatta utvidgningen, i allt fall bevilja eller afslå dessa 5,000 kronor. Något yrkande vare sig om bifall eller afslag vill jag icke framställa; jag har blott velat uttala den åsigt, att Kammaren oberoende af dess beslut angående den föregående punkten har full rätt att nu bifalla eller afslå den, som nu är föremål för öfverläggning.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Då denna fråga står i ett så nära sammanhang med den föregående, att den icke gerna bör tänkas få ett annat öde än denna, torde all vidare tvist härom vara öfverflödig. Utskottet säger ju sjelft:

*Ang. förhöjdt
anslag till
stipendier för
seminariielever.
(Forts.)*

Vidkommande den begärda tillökningen i anslaget till stipendier är särskildt anfördt att, enär lärjungarne i den nu föreslagna nya klassen otvifvelaktigt borde lika väl som eleverne i de öfriga klasserna komma i åtnjutande af det understöd, som lemnades åt behöfvande och skickliga elever, hvilka vitsordats för berömvärd flit och godt uppförande, blefve det nödvändigt att anslaget till stipendier ökades med ett mot den sannolika tillökningen i elevantalet svarande belopp. Då det emellertid ej vore antagligt, att den nya klassen genast komme att blifva lika talrik som de öfriga, kunde till en början stipendiibeloppet för eleverne i denna klass beräknas något lägre, och då för år 1878, under hvars senare hälft förändringen skulle genomföras, ej mer än halfva beloppet behöfde utgå, borde 5,000 kronor för detta ändamål uppföras.

Då häraf tydligt framgår, att Utskottet tillstyrkt beviljandet af dessa 5,000 kronor endast under förutsättning, att den föreslagna nya klassen blefve inrättad. Om något sådant, åtminstone enligt denna Kammares beslut, icke kommer att ske, kan jag icke finna annat, än att Utskottets hemställan äfven uti detta moment bör afslås.

Herr Gumælius: Herr Talman! Äfven jag är af samma åsigt som den senaste ärade talaren. Af hvad han anförde finner jag att Utskottet i sin motivering ord för ord afskrifvit det motsvarande ur bilagan till Kongl. Maj:ts proposition, och de delar deraf, som han särskildt framhöll, visa ovillkorligen sammanhanget emellan detta moment och det föregående. Det vore mig visserligen kärt, om dessa 5,000 kronor blefve beviljade, men jag kan icke se, huru detta rätteligen skall tillgå med iakttagande af de former, som vi vant oss att följa. Den ärade talaren, som först framkom med ifrågavarande förslag, anförde såsom stöd för detsamma, att uti klämman icke funnes någonting, som antydde, att dessa 5,000 kronor skulle vara afsedda för den högre klass, hvarom föregående moment handlade. Men det är ju vanligt, att vi uti skrivelser till Kongl. Maj:t uti dylika frågor införa Utskottets motivering såsom en organisk förening med klämman. Och den ärade förslagsställaren hade därför möjligen kunnat göra det yrkande, att Kammarerna skulle *med ogillande af Utskottets motivering* bifalla klämman. Så har emellertid icke skett, utan samma motivering kvarstår, och det skulle bli rätt egendomligt, om Utskottet skulle sätta upp ett skrifvelseförslag med denna motivering och denna återstående kläm. På grund af hvad jag sålunda anført nödgas jag nu, ehuru ogera, att yrka afslag å detta moment.

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner gifvits, enligt de gjorda yrkandena, såväl på bifall som afslag, blef Utskottets hemställan af Kammarerna afslagen.

Den vidare föredragningen af det föreliggande utlåtandet uppsköts till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt derom utfärdadt anslag komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.